

Røgen-Farre
Lokalhistoriske Forening

Røgen : Farre
Lokalhistoriske
Forening

Årsskrift
1994

Indholdsfortegnelse 1994	Side
Pastor Jessen i Rogen	5
Johanne Andersdatters tragiske selvmord	14
Barndoms- og ungdomserindringer	17
Erindringer fra Klintrup	20
Fællesskabets ophævelse i Klintrup og Rogen	44
Landsbykongen Laurids Fog	53
Skomager Kristian Pedersen	54

Indholdsfortegnelse 1993	
Niels Poulsen, Rogen	7
Mere om Landsbykongen Laurids Fog	19
Farre Karosserifabriks historie	27
Fra skidenrende til water closet	35
En aftægtskontrakt fra Klintrup	39
Oustrupgård	45
Jens Peter Jorgensens soldatertid	56

Indholdsfortegnelse 1992	
Grundtvig og Vilhelm Beck i Rogen ..	7
Karl Lund, smed i Farre 1932 - 1984 ..	10
Ved aftenpiben, om at lave tobak	16
Af en slægts saga på godt og ondt	18
Bylaugets gilder	54
Et falsk „brandbrev“ fra Farre	58
Erindringer fra Farre Hede	64

Indholdsfortegnelse 1991	
De forsvundne lyde	7
Juleforberedelser	
Farre by	13
Lovskovlunds historie	21
Oldtidsfundene i Sporup, sommeren 1953 ..	27
Fortegnelse over stensamlingen	29

Erindringer om Farre Mobelfabrik	33
Erindringer fra Farre	42
Et slagsmål i Røgen	53
Murermester Martin Christensen ..	56
Lærer Aage Helbo	59

Indholdsfortegnelse 1990

Røgen Farre lokalhistoriske forening	
Minder fra Kulbjerg	27
Sporup kirke og familien Fischer	39
I Kammergårdens have	45
Fastelavn er mit navn	50
Lidt om Farre hede	71
Foreningens vedtægter	

Pastor Jessen i Røgen

af Mine Sørensen

I årene 1813-52 sad den strenge og velbyrdige hr. Johan Jessen som „Gud prædikener“ i Røgen og Sporup ved Frijsenborg i Århus stift. Han var født 1782 på Møen, hvor faderen Jes Jessen, sandsynligvis af sonderjysk slægt, var forpagter på Marienborg og Klintholm.

Da Johan Jessen havde fået sin teologiske attestat, meldte han sig som missionær til Grønland og rejste derop i 1808. Det var på den engelske krigs tid, og det fik man at mærke blandt andet derved, at englænderne opsnappede alle de skibe, som bragte proviant og bud fra Danmark. Som følge deraf havde Johan Jessen i et år ikke forbindelse med hjemlandet, måtte udlukkende leve af spæk og sælkod og dojede meget. I 1813 vendte han tilbage til Danmark og blev udnævnt til præst for Røgen og Sporup. Han giftede sig samme år med Magdalene Sophie Neergaard, født 1775, datter af forpagter Peter Neergaard, Hofdinggaard og Liljendal i Syd-sjælland.

Johan Jessen var en original, en præst af den gamle skole. En dag, fortælles der, kom han ridende gennem sognet, da en kone fra et hus ved vejen kom lobende ud til ham og fortalte grædende, at Jens, hendes mand, sad inde i huset og ville hænge sig, om „vor far“ ikke ville følge med ind og hjælpe med at hindre dette. Johan Jessen stod da af hesten og fulgte med ind. Der sad Jens i sengen, han havde slået et reb om halsen og derefter op igennem loftskrogen og holdt så rebets anden ende i hånden. Altså en ganske ufarlig måde at hænge sig på. Begyndte rebet at stramme om halsen og tage vejret fra ham, ville han løsne taget i rebet, så han igen fik vejret. Præsten så straks, at det hele var komediespil for at skræmme den enfoldige kone. Han gik hen til sengen og spurgte i en streng tone: Jens er det din hensigt at hænge dig? -Ja, det er, lod svaret. Hertil bemærkede præsten: Så må jeg hellere hjælpe dig. Han greb derefter fat i rebet, så synderen blev klynget op, mens han samtidig med den anden hånd bearbejdede ham kraftigt med ridepisk. Da manden var ved at miste vejret, gav præsten slip på rebet, så Jens dumpede tilbage i sengen. Præsten spurgte derefter: Nå, Jens vil du fremdeles hænge dig? Svaret kom i en temmelig ynkelig tone: Nej, hr. pastor, a skal aalle gjør et mier.

Johan Jessen var en ivrig rytter, og lige til sin død i en alder af omtrent 70 år, red han hver søndag til anekskirken i Sporup. Hans høje kraftige skikkelse tog sig meget anselig ud til hest. Han havde i adskillige år en gammel militærhest, han havde fået fra de „Horsens Kyraddserere“. Så snart han var redet ud af præstegårdens port, sporede han straks hesten til galop. Det så helt drabeligt ud, men da den var meget stivbenet, blev det ikke til så meget, som det så ud til. Man kunne næsten i skridtgang følge den galoperende hest.

Præsten havde den ide, at han ikke ville have sit korn til mølle for få det malet. Måske troede han, at mølleren ville snyde ham. Møllerstanden yndede han ikke, men da det var nødvendigt for ham at få kornet malet for at have mel og gryn til husholdningen og foder til svinene, benyttede præstegårdens folk tiden om søndagen, når præsten var redet til Sporup. Kornet blev læsset på vognen, og en af karlene kørte til mølle, alt hvad remmer og toj kunne holde. Med mølleren var der så i forvejen truffet aftale. Men desværre kunne det hændes, at præsten kom tilbage og overraskede dem, for man havde ventet ham. Der var ikke blevet gudstjeneste i Sporup, da der ingen var modt. Og så var gode råd dyre. Alle skælvede for „den gamle“, når han var vred. Han var nemlig en heftig natur.

Når han ved bordet skar ost af, måtte han holde osten tæt ind til ansigtet, da han på grund af stærk nærsynethed ellers ikke kunne se. Engang kom han således uforvarende til at skære sig i næsen, hvorefter han blev så forbitret, at han løb ud i gården og splintrede kniven mellem brostenene.

Hans hustru var en elskelig kvinde med et mildt og blødt sind, så hun har nok ikke altid haft det nemt med sin heftige mand, der sikkert var noget af en gammeldags hustyrant. I sine sidste år led hun af og til af sindssyge.

Johan Jessen var ikke rationalist. Han troede på Jesus som Guds søn, men var naturligvis fra sine unge dage på forskellig måde påvirket af tidens tanker.

Den ældste søn, født 1822, var døbt Peter Neergaard Jessen efter sin Morfar. Han tog teologisk embedseksamen i 1846 og var derefter kapellan hos faderen i Røgen indtil dennes død i 1852. Den gamle havde stor respekt for sønnens præstelige dygtighed og overlod ham væsentlig embedets besorgelse. Sønnen spiste hos forældrene i præstegården, men havde sine værelser i det såkaldte enkesæde, et lille hus bag i haven. Når fader-

ren var optaget af et eller andet, løb han altid om til sønnen for at sætte ham ind i sagen, og denne kunne stå i sin stue og høre ham med ungdommelig iver komme springende op ad stentrappen fra haven. En dag kom Johan Jessen farende og sagde: Nu tror jeg pinedød at folk bliver tåbelige, nu vil de til at bygge skibe af jern: men det er jo noget en hver ved, jern kan ikke flyde ovenpå, det går jo til bunds. Dertil svarede Peter: Du kan jo prøve at sætte en af mors gryder ud i dammen, så kan du se, om ikke den kan sejle. Den gamle så et øjeblik uforstående på ham, og sagde så: Du er lige så tåbelig, som alle de andre, drejede rundt på hælen og gik sin vej.

Kort efter at Peter var blevet kapellan hos faderen, blev han forlovet med Kirsten Kiilsgaard, datter fra gården „Peterslyst“ i Gjern sogn. Faderen var foruden landmand, murermester eller arkitekt for Frijsenborg. I Gjern kirke hænger en malmlysekrone skænket af ham og hans hustru.

Peter ville, som rimeligt var, af og til gerne låne en hest i stalden for at ride de tre fjerdingvej over og besøge kæresten på „Peterslyst“. Men den gamle præst var om over sine heste. Ville sønnen til „Peterslyst“, så kunne han gå. Sønnen gik så en gang ud ad bagtrappen, gjorde sig gode venner med staldkarlen og fik af ham lov til at tage en af hestene. Det lykkedes ham også at komme ubemærket ud af gården, men da han kom op gennem byen, mødte han til al uheld sin far, som kom gående i sin langskodede frakke med hænderne på ryggen. Men heldigvis var han som nævnt meget nærsynet. Peter sporede da hesten til skarpt trav og hilste dybt og ærbødigt, idet han red forbi. Johan Jessen stod en tid og så forundret efter ham og kom lidt efter ind i stuen til hustruen med den bemærkning: Jeg kan sandelig ikke begribe, hvad det var for en flot rytter, der kom igennem byen for.

Da sønnen engang mange år senere fortalte hændelsen, føjede han til, at det siden havde smertet ham dybt, at han dengang narrede sin gamle far, selvom det kun var en lille sag, det drejede sig om.

Foruden sønnen Peter, der var kapellan for sin far, var der i hjemmet endnu to sønner og en datter. Den ene af sønnerne, Sophus Jessen, lærte handel i Århus og kom som ungt menneske til København, hvor han senere blev kontorchef i Det Forenede Dampskibsselskab. Nogle af faderens breve til ham er bevaret, og de gengives her i uddrag: Hansen, Sporuplund, som kom hjem den 12. juli, er atter blevet så betænkelig syg, at Ditzel (lægen) ryster betænkelig på hovedet. Din moder ligger i sengen

eller sidder på stolen som en vanvittig stakkel. Anthon, (en søn som aldrig rigtig blev til noget) sover endnu klokken otte om morgenen, uagtet vi korer rug ind. Jeg har fritaget ham for alt arbejde, så han har kun at spise og drikke, sove, fordøje og læse sine bøger.

Røgen den 6. august
Din fader Jessen.

....En daler, 2 mark og to skilling, som du skylder vort almuebibliotek, kan du beholde, da jeg har betalt dem. Alt vort korn er mejet, og kunne været i hus, når vi havde beholdt godt vejr i to dage længere. Nu står næsten 100 traver ude. Hansen bedrede sig kendeligt de første 14 dage efter hans hjemkomst, men så tog sygdommen til i en frygtelig grad, så han døde den 8. august. Han ville gjerne levet, men Guds tanker ere ej vore. Ved begravelsen den 13. august indfandt sig en stor mængde indbudne og uindbudne fra Randers, Hornbæk, Værum, Faurskov, Frijsendal, Foldbygård, Dyrhuset, Hammel, Kalbygård, Pederslyst, foruden en mængde møllere fra Søbyvad, Granslev, Skod og Sorning osv. Vi sad og drak som ved brylluppet i marts. Om jeres mor mente Hansen, at hun har ej langt tilbage. Imidlertid sidder hun endnu på sin stol, og Hansen ligger på Sporup kirkegård.

Jeg har vundet en sag, hvorover jeg rigtignok ikke bør triumfere. Mine modstandere var formand Lund, brandfogeden Morten Andersen i Klintrup, alle denne bys gårdmænd, branddirektøren, ritmester Deichmann i Skanderborg, som klagede til amtmanden over en reparation forstanderskabet foretog med fattighuset i Klintrup. Sidstnævnte umagede sig derud og gjorde forbud mod arbejdets fortsættelse. Jeg befalede som formand (sognepræsten var sognefortanderskabets fødte formand). Bliv ved. Amtmanden forlangte sogneforstanderskabets erklæring. Jeg kaldte mine kolleger sammen, lod som om jeg var bange og sagde: Her sidder vi som lus mellem to negle. Hvad råd giver I? Nu tog J. Andersen i sin visdom initiativet: „Vi burde dog ej gøre nar ad os selv“. Vel talt J. A. Havde vi ej fået denne bemærkning, kunne vi have troet, at vi burde figurere som lutter ålehoveder. Hvad siger I andre? Det er vel bedst, at præsten står for styringen, lod svaret. Jeg dikterede, og Ring skrev. Erklæringen fik så mange skarpe kløer, at J. Bak mente: „Mon det ej bliver for drøjt“. Nu er resolutionen nylig falden, at vor gerning er lovlig. Formand Lund siger: I skal til højesteret. Imidlertid er dog mine makkere kommet så vidt, at de smiler ad denne karakterløse uslings trusler.

I dag den 15. august er vi blevet færdige med høsten... Du erindrer vel fra din tid som købmand i Århus, at smørforsendelsen til København må ises, når smørret bliver 24 timer i Århus, inden det bringes om bord, og at isen i så fald ikke bliver godtgjort. Da vi bor 4 mil fra Århus, er det ej så let en sag at møde netop den dag paquretten eller et andet skib er sejlferdigt. Formodentlig vil Kaas give os den fornødne underretning, så du kan være temmelig sikker på at erholde 8 fjerdinge i denne måned. Skulle skibet opholdes af modvind, vil Rasmussen nok bevise mig den godhed at forsyne dig med de fornødne penge, thi jeg erindrer godt, at kassen blev tømt den 1. oktober, og at du kunne geråde i mangel den 1. november. Hvad transporten fra Røgen til Århus angår, kommer vi vel ud af det, uagtet at jeg forleden solgte den tykke hoppe for 12 daler, have vi endnu 8 brugelige køreheste, da fuldbloden og den skimlede er således tilvante til ploug, harve og vogn, at de bruges som gamle bæster.

Det er drabelige kjæmper, men kan dog ej lignedes med den, som styrtede af lungesyge sidste år. I dag er Anton i Års for at hente dragonhopen, som allerunderdanigst har tjent kongen i tre uger. Den 15. oktober kjører Sanne (datteren) til Års for at købe en kakkelovn til enkesædets storstue. Så er bjælkerne taget på remmen og gulvet sænket, så at salig Goliath måtte kunne gå under loftet. (Sonnen Peter, der som kapellan skulle bo i enkehuset, målte 72 tommer). Store vinduer er af nye indsatte, og alle udvæggene forsynet med dobbelt mur. Jeg øser penge ud, ligesom det var skam. Et lille korn burde dog blive beholdt til Sannne og Anthon, som dog også ere mine born. Den første vil nok kunne bjerge sig.

Den sidste har intet at stole på uden de smuler, han kan arve efter sine forældre. Han har indsigt i landbruget og sæer al mit korn meget godt, men en forunderlig råhed hænger ved hele hans person. Hoflighed synes moxen at være mod hans natur.

Når smørret sendes, skal jeg bestemme dine månedspenge. Jeg tænker 17 daler, det bliver 204 for året, hertil 100 daler fra din principal, udgør over 300 daler. Dermed må du kunne hjælpe dig. Skriv nu igen, når der bliver noget at skrive om. Dine to sidste brev ere i dag sendt til pastor Lund i Gjærn, som den eneste, jeg står i forbindelse med.

R. Loverdag 3. oktober 46.
Din fader Jessen.

et nyt brev hedder det.

Mim kjære Fus!

Jeg har rigtig meget gode tanker om dig, men jeg er dog blevet urolig ved at læse dit brev til Peter. Smørret, som Sanne med besværighed samler sammen til dig, sælger du, spiller baset og taber 5 mark, dersom det går tit på, bliver det dog til noget, og under alle omstændigheder til for meget for dig, som har dine bestemte månedspenge. Jeg vil ikke tro, der er nogen fare for øjeblikket, men spillesygen kan let med øvelsen blive til lidenskab, så du sælger andre ting for at kunne spille. Du gør mig en stor tjeneste og dig selv endnu større, om du indskrænker dig til den simple l'hombre, som bruges hos kassereren. Din fader, som for at gavne sine børn ikke tillader sig slige excesser, har ret til at fordre dette. Herpå behøves intet svar for det første, thi et brev til dig og et brev fra dig, koster mig næsten 8 mark. Desuden kommer Peter formodentlig til København for at gore den befalede ed den sidste eksamensdag i foråret, så kan du skrive med ham. Arkitekt Kiilsgaard er syg. Ditzel var to gange hos Sanne, som for længe siden er kommet sig. 5 daler hver gang, summa summarum 10 daler foruden apotekerregning og en specie til Lovise for at lave mad til os og folkene i de 14 dage, Sanne lå, thi vor kokkepige er moxen et dyr. På fredag skal Peter til Gjern i anledning af madam Kusks fødselsdag, i ny frakke, vest og buxer, som dog ej har kostet mere end 38 daler og 4 mark. Imidlertid ser du, at jeg mangder ej lejlighed til udgifter.

R. den 24. marts 1847
Din hengivne fader Jessens

Af et senere brev

Jeg har bedt kassereren levere dig 11 daler som gratiale. Du har vel også haft din nød i denne dyre tid? Skader ej, thi du lærer derved at kende penges værdi. Nu skal Peter snart begynde at afløse mig. Den 2. september præker og katechiserer han for biskoppen i Århus domkirke. Du kommer vel hjem til efteråret? Vi længes efter, at se dig, 2 1/2 år må dog vist have medført nogen forandring. Madam Hansen og pastor Lund har bedt mig spørge, om du kan sælge deres smør, naturligvis til en god pris? Her giver smørkræmmeren for bondesmør 21 1/2 skilling. Vi skulle da vel

have i det mindste 16 daler eller noget mere for fjerdingen. På Frijsenborg er hele produktionen for sommeren bortakkorderet for 75 daler pr. tonde, det vil sige 18 daler, 4 mark, 8 skilling pr fjerding. Hvad siger du dertil hr. grosserer? Det er nu i den yderste virksomhed med at høste og hjemkøre kornet. Vor rug fylder næsten hele laden. De unge heste, som rendte løbsk med Anthon er således tilkjørte af Peter, at de går ganske tamme med deres kornlæs, ligesom de gamle. Imidlertid har Anthon fået sådan en skræk i livet, at han ej tør kjøre med dem. Der er ond natur i dem, siger han. Farvel min kjære dreng.

R. den 16. august 47.
Jessen.

endnu et bevaret brev hedder det

Min kjær Fus!

Jeg skal betale næsten 100 daler i krigsskat og ordinære skatter den 11. december. Desuden har jeg været så dum at låne en mand i Sorring 500 daler i denne termin. Denne forpligtelse kan jeg opfylde, men ikke på andre vilkår, end at jeg erholder smorpengene i slutningen af denne måned eller begyndelsen af næste måned. Tiden er jo endnu Tilstrækkelig. Du vil rette dig derefter. Vore politiske forhold står godt. Schlesvigeren Blauenfeldt giver klare oplysninger. Hvad besked får deputationen fra majestæten? Hvorledes rede vor ministre for sig i de hemmelige åbenbaringer? De første 30 numre af rigstidende ere ej et læs mog værd. Enten giver vi til foråret Schlesvig bort, eller vi begynde krigen påny. I diplomaten gives næppe større stympere end vi danske. - Anthon laver sig forordningen om ikke-værnepligtige at kløve forræddernes pandeskaller. Hvor han vil hugge ind!. Han har ellers tabt en grumme stor del af sin forkærlighed for militærstanden siden marts dette år...

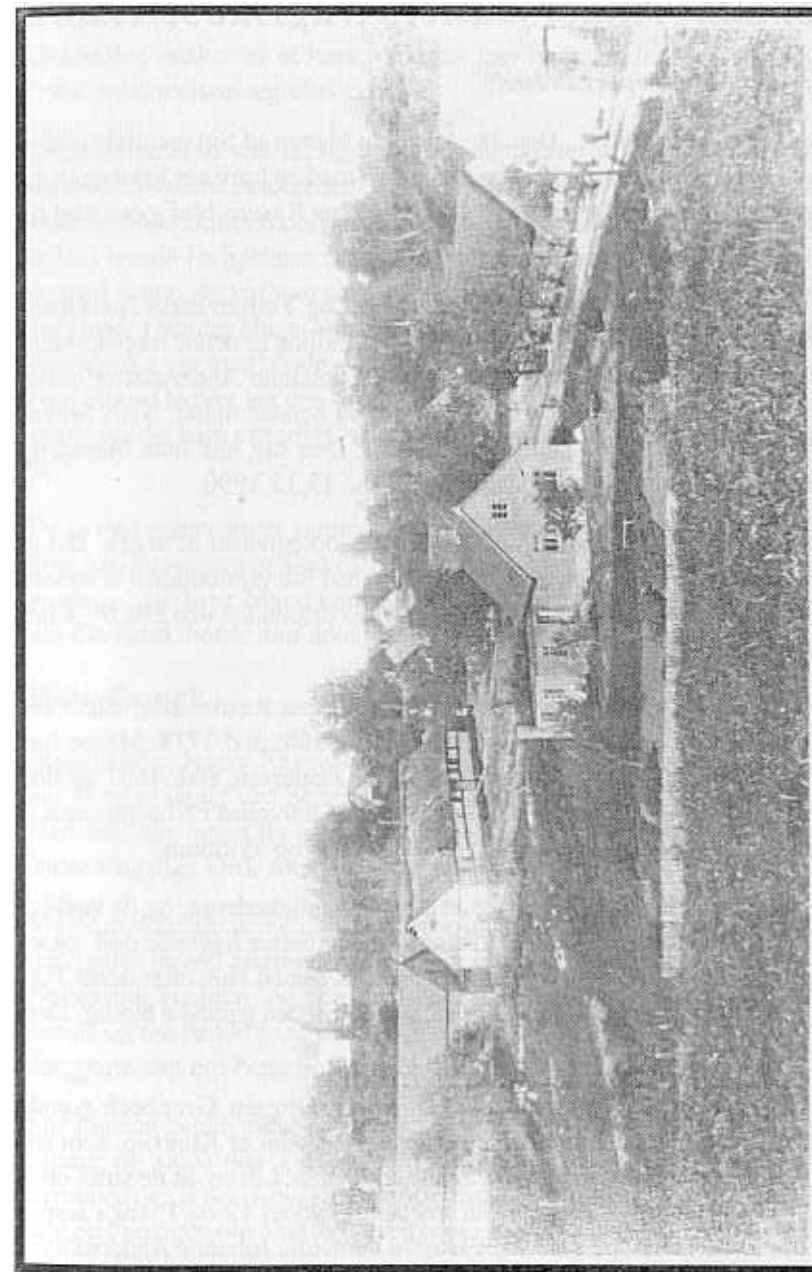
...Med Peter er jeg vel tilfreds som kapellan. Han klarer sine prækener, skriftetaler i en håndevending. 130 kommunicanter er for ham en visk. I morgen aften skal han i en sangforening på Bidstrup. Han holder ridehest og er i det mindst 5 dage hver uge i besøg. Nu herefter vil han blive noget indskrænket af konfirmanderne, som kræver hans hjemmeværelse hver tirsdag og fredag. I stormen forleden blev ni spænd af min lade afdækkede, gavlen i enkesædet revet bort og en del meere skade på husryggen tilføjet.

Johan Jessen døde pludselig af et hjerteslag i 1852. Han blev uden forudgående sygdom en dag lige efter middagsbordet fundet død i lænestolen i sin stue. Hans hustru var død få år i forvejen.

I 1913, da det var hundredåret for Johan Jessens udnævnelse til embedet i Rogen-Sporup, holdtes mindegudstjeneste i Rogen kirke. Efter gudstjenesten sagde en gammel mand, der omtalte pastor Jessen med stor ærbødighed: De kaldte ham godt nok „den gale præst i Rogen“, men han var sandelig klog nok, og han var altid god ved os.

Rogen præstegårds smukke gamle lade af egebindingsværk, hvilende på en sokkel af mægtige kampesten blev revet ned i 1920. I bjælken over porten var skåret følgende latinske indskrift: 17 Pax intranti salus exeun-
ti 19. Oversat: Fred over den, som går ind. Lykke over den, som går ud.

Billedet på modsatte side viser Rogen by set fra bakken overfor det nuværende forsamlingshus. Til højre ses hovedskolen, overst til venstre kirken og derunder præstegården med den gamle lade ud mod vejen.

Drama i Klintrup 1709: Johanne Andersdatters tragiske selvmord

Af: Jens Mandrup Frandsen

Rogen Kirkebog 1709: „Den 28. April om Natten af Satans tilskyndelse skar Jesper Rasmussens Hustru i Klintrup med en kniv sin Strube ud, og efter Lovens Kiendelse saa som det i Sygdoms Raserii blef gjort, blef da d. 3. Maj kast Jord på Hindes lig“.

Jens Mandrup Frandsen har i Gjern Herreds og Tvillum Birks Justitsprotokol for 1702-1709 fundet domstolens behandling af denne tragiske hændelse anno 1709 i Klintrup. Selvmorderen Johanne Andersdatter havde selv tidligere oplevet et tragisk selvmord, da hendes mand, Niels Sørensen Dyhr, i 1881 også skar sin hals over. Den sag har Jens Mandrup Frandsen behandlet i Lokalhistorisk Hjørne 15.12.1990.

Det følgende er hovedparten af domstolens optegnelser af sagen. Det er selvfølgelig skrevet i datidens sprog, men med lidt tålmodighed er meningen klar nok. Det må have været et rystende drama for den lille by, Klintrup i 1709.

Johanne Andersdatter var gift ca. 1687 med Jesper Rasmussen, med hvem hun havde tre børn: Rasmus Jespersen født 1688, død 1718, Maren Jespersdatter født 1688, død 1765 og Anders Jespersen, født 1691 og død samme år. Jesper Rasmussen var fæster af en halvgård i Klintrup med et hartkorn på 2 tonder, 3 skæpper, 1 fjerdingkar og ½ album.

To vidner havde været henne for at se omstændighederne, og de konkluderede: „At de saae bemeldte Johanne Andersdatter liggende død, og en blodig foldkniv, som laae ved hendes Side, hvormed Hun efter deres Tyske hafde udskåren sin Strube, og Sengen og Steden gandske blodig. Derpå de gjorde deres Ed.“

„Endnu fremstillede forbemeldte Hr. Søren Ottesen Grønbech tvende Mænd, nemlig Rasmus Jensen og Mickel Pedersen af Klintrup, som enhver især vandt ved Ed med opragte Fingre efter Loven, at de strax efter Gierningen skeet var, samme Nat imellem klokken 12 og 1, var i Jesper Rasmussens Huus, og saae hans Hustru bemeldte Johanne Andersdatter, som laae i Sengen ved Væggen, og var ihjelskaaren med en Folde Kniv,

som laae ved Siden af hende, og Blodet var alle Vegne på Klæderne og Væggene overstencket.“

Domstolen ønsker så at høre, om man kan finde en årsag til gerningen f.eks. splid mellem ægtefællerne.

„Jens Skottmand ved Ed og opragte Fingre efter Loven, vandt at hand bemeldte Johanne Andersdatter hafde kiendt udi 38 Aar, og intet var han vitterriigt med hende rede, det som Ærligt og Christeligt var, og særdeles at hun levede forligeligen og Well alle Tider, baade med forrige Mænd, og med denne, og var han sidst nogle Dage før Paaske sidst Afvigte inde hos hende i hendes Huus, som hun laae paa sin Seng, og tilspurgte hende, hvordan det var med hende, og hvor befandt sig svagest. Da svarede Hun, I mit Hoved hafver jeg den største Pine, og somme Tider sandser intet, og ellers var det ham vitterligt, at hun ej lang Tid havde været Sengeliggende.“

De ovrigte vidner giver samme billede. Domstolen ønsker vidnernes mening, om gerningen er sket med vilje eller i raseri stammende fra hendes sygdom. „Og hver Mand kunde vel Vide, at dersom hun hafde haft hendes Forstand, hafde hun ikke gjort det.“

Hovedværk

Ægtemanden Jesper Rasmussen skal også uddybe sagen: „Hans Hustrue har af og til ligget ved Sengen i Halfandet Aar, og udi hendes Raseri om Nattetide har ligget og klaget sig med de Ord: „Vævæv“ med mange andre klagelige Ord, som han ej kan gengive.

Videre forklarede bemeldte Jesper Rasmussen, at hans afgangne Hustru tre Nætter forend gierningen skete, var hun gaaet af Sengen fra ham om Natten udi Haugen, og som han dette fornå, var han gaaet ud efter hende, og saa hende gaa ved Væggen, da tilspurgte han hende, hvad hun der gjorde slig om Natten, Svarede hun: Paa Naturens Vegne.

Saa tog han hende ind med Sig og sagde det kimde vel-forrettes på andre Steder, og siden den Tid lagde han sig uden for hende i Sengen. Han berettede og, at den Kniv som gierningen var gjort med var imellem Torsdag og Fredagen om Natten bleven borte fra han af hans Buxelomme som laae ved Hjørnet af Sengen, og savnede han den ald Fredagen over og

ledet mange Steder efter den, og fandt den ikke, men imellem Fredag og Loverdag om Natten Klokken ved 11 slet opvognede han og hørte hans Hustrue snørke, tænkte at det var hendes Næse hun af en sterk Flod snørkede igennem, hvormed over han rejste sig op og tog hende til Sig i Arme- ne at vilde forfare, hvorledes det var med hende, og da han fandt noget vaadt hos hende, menende at det var af Næsen, kaldte derfor paa begge Børnene, Maren og Rasmus, at de skulle komme op og tænde Lys, der var noget, som vilde kvæle deres Moder, og som de kom med Lyset, saa han der var Uraad paa Færde, og sagde, nu er min Kniv vaageest, og da de samtligen, at hun havde skaaret Struben ud på sig, hvilket forvaalte stor Hysten og Graad iblandt dem, som de ogsaa i Dag her for Retten klagelig Andrage.

Efter vidneafhøringen kommer dommen, som konkluderer „at Johanne Andersdatter i Kliptrup om Natten imellem den 26. og 27. April sig selv haver dødet, i det hun med Manden Jesper Rasmussens Kniv sin egen Strube skal have udskaaren, sees dog af samme erhvervede Bevis, det bemeldte døde Kvinde have ligget ved sin Sygeseng henved Halfandet Aars Tid, og af Hoved-Verck undertiden været sanselos. Hvoraf ej rettere kan sluttes, med den gjorte Gierning ud af hende er bleven foretaget og forrettet udi Raseri, Saa har jeg efter dens Beskaffenhed ej vidst anderledes her udi at kiende, med merbemeldte Johanne Andersdatter ej allene maa tillades at begraves udi Kirkegaarden, som Sædvanligt, helst og mere efterdi, det ikke for mig bevises, at den gjorte Gierning af Kvinden er sket med Villie og fri forsæt med hendes fulde Weed, mens endog bor for den gjorte i Rettesættelse, aldeles fri at være og sligt kendes Efterlevende ej til nogen Machdeel at komme.

Dets til Bekræftelse under min Forsegling. Onsdag den 1. Maji Anno 1709. Rasmus Winther“.

Barndoms- og ungdomserindringer

Af: Søren Rasmussen

Som den næst yngste af 8 sødske er jeg født og opdraget i et husmandsbrug på Ask mark mellem to højskoler - 2 km. til Ask og 4 km til Testrup (der dengang var alm. højskole). - Dette prægede egnens befolkning - også mine forældre, der var arbejdsomme og nøjeregnende. Vi børn fik lært at arbejde og fik samtidig en god uddannelse i Ask kommuneskole i de sædvanlige 7 år. Christensen Maarsøe, som var vores lærer, skylder vi stor tak derfor. Vi lærte meget i denne 2-klassede skole. Christensen Maarsøe var tillige højskoleforstander på Ask højskole, som lå lige overfor på modsat side af gaden.

Jeg fødtes altså op ved fuglesang og højskolesang. Hjemme havde vi 1 jydsk hest og 4 køer, som jeg skulle passe før og efter skolegangen, dog skulle jeg ikke malke. Det betroede mor mig ikke til. Far kunne ikke malke, og jeg lærte det altså heller ikke, hvorimod nok mine søstre. Malkning var dengang - ihvertfald på min hjemegn - ikke rigtig mandfolkearbejde. Det var strengt at være pige dengang.

Jeg var ikke helt tilfreds under opvæksten. Jeg misundte nabosønnerne og tjenestedrengene, fordi de havde flere køer - op til 20 at trække med i et langt veldresseret koppel, 4 bagefter 4, mens jeg måtte nøjes med fire enkelte.

Tillige havde jeg udlængsel. I 1901 rejste mine to brødre (12 og 15 år ældre) til Kapstaden for senere at få ansættelse ved anlægget af banen fra kap til Kairo, og derved følge med op gennem Syd- og Nordrhodesia og tilsidst Kongostaten. 10 år gik, før de var hjemme igen, og imens var jeg blevet voksen, og havde lært så meget af brevveksling med dem (et brev var en måned undervejs), så jeg var klar over, at jeg ikke skulle til Sydafrika. Så længe kunne jeg umuligt undvære vores kære Danmark og heller ikke 10 af mine bedste ungdomsår. Nej, det var ikke noget for mig, hvorimod jeg gerne ville lære vort eget land at kende, især Sønderjylland (Kongeåen skilte jo dengang).

Efter konfirmationen i 1903 skulle jeg dog foreløbig blive hjemme, da far var gammel og svagelig (født 1841). Tillige skulle jeg, 15 år gammel, på højskole. Jeg var ikke gammel nok til at få understøttelse, men ved at bo

og få kosten hjemme, kostede højskoleopholdet kun 12 kr. pr. måned. De som fik kost og logi på skolen gav 32 kr. og fik op til 25 kr. i understøttelse.

Efter højskoleopholdet kunne jeg ikke styres hjemme længere. I min første plads var jeg enekarl (24 tdr. land). Jeg nød det i fuldt mål, selvom jeg om vinteren med plejl måtte aftærse hele avlen. Det var jeg godt vant til hjemmefra. Jeg fik 190 kr. i løn. Året efter flyttede jeg op på nabogården som forkarl. Det var jo stort, men jeg fik der brug for mine kræfter. Lønnen var 250 kr. årligt.

Efter i nogle år, at have flyttet rundt på større bøndergårde, tog jeg et kursus på Ladelund Landbrugsskole. Jeg valgte den, fordi den lå nærmest ved Sønderjylland, som jeg følte mig draget imod. Dette skyldtes også for en del Christensen Maarsoe, såvel som min far, der var veteran fra 1864.

Min bror, som fra starten var landmand, men ikke havde fået den bedste uddannelse i de sidste 10 år i Sydafrika, kom hjem og købte en lille gård, og jeg var hos ham den første sommer.

Derefter kom jeg til Sønderjylland, mine længsels mål. 5½ år opholdt jeg mig der. Det var på Haderslevvegnen, og der befandt jeg mig godt blandt rigtige dansksindede. De var jo under preusisk diktatur, og nationalitetskampen interesserede mig, skønt jeg ikke selv kunne tage del i den. Så var jeg straks blevet udvist af riget.

Jeg måtte f.eks. ikke komme i de danske forsamlingshuse, fordi jeg ikke var preusisk undersøgt. Jeg var „udlænding“. Jeg kom dog enkelte gange ind ad bagdøren, igen med risiko for udvisning af riget (ved fordøren sad en gendarm).

I 1914 udbrød krigen, som straks medførte, at alle voksne karle og unge mænd måtte til fronten, hvis ikke de valgte at desertere til Danmark. Begge dele var med livet som indsats. Der tjente ikke så få karle fra Danmark dernede. Også de skulle hjem og i sikringsstyrken. Jeg selv var - med skam at melde - kasseret ved sessionen i Århus 1908 med betegnelsen: „Stedse uskikket til al krigstjeneste“. Derfor kunne jeg fortsætte min krigstjeneste, og nu var der ingen fare for udvisning, eftersom der var stor mangel på arbejdskraft. Den gode slesvigske jord - Tysklands spisekam-

mer - skulle jo dyrkes og yde så meget som muligt.

Min husbond deserterede i 1915, og derved blev jeg automatisk en slags bestyrer. Jeg havde det godt og blev til 1917. Så var der en anden dansker, der overtalte mig til at tage med hjem til Nørrejylland. Vi sneg os over grænsen om natten, og dermed var opholdstilladelse ved eventuel tilbagevenden umuliggjort. Ellers var jeg sikkert rejst derned igen. Jeg længtes.

Herhjemme var det ikke let at få bestyrerplads i modsætning til søndenå. Jeg kunne få mere i løn som forkarl og havde som sådan plads bl.a. i Nordsalling indtil jeg i 1920 blev bestyrer hos enkefru Strunge, Rosengården i Toustrup.

1. november 1923 tiltrådte jeg så pladsen som bestyrer i Svingelgården. Siden har jeg været mere stadig i mine pladser.

1929 blev Ane Gammelgaard og jeg gift. Vi havde det godt, men hun døde alt for tidligt i 1943 af sukkersyge. Hendes to sønner har været ualmindelig flinke mod mig og mod Marie. Vi betragter dem som vore egne.

Jeg var enkemand i 4 år. Så tilsmilede lykken mig igen, idet jeg atter fik en livsledsagerske. Vi blev gift i 1947. Jeg var da 58 år.

Og så er der ikke så lang tilbage til de 80, især da jeg - bortset fra Maries lidt hyppige sygdomstilfælde, altid har haft medbor.

Jeg har uendelig meget at sige tak for, og det vil jeg sige til slægt og venner - born - svigerborn og børnebørn.

En særlig tak til mine svigerinder - Anes søstre, fordi i lige siden jeg kom til Svingelgården og gennem de mange år, har behandlet mig og min hustru som hørende til familien.

Tak allesammen

Søren Rasmussen

Erindringer fra Klintrup

samlet af Karen Warming, Farre

efter samtaler og båndoptagelser med Signe og Niels Gjærn, Klintrup Vestergård, Klintrup Hedevej 24, 8472 Sporup og oplysninger i gamle folketællingslister samt et uvurderligt flot skriftligt materiale fra Niels og Signe Gjærn.

Signe og Niels Gjærns far Christian Gjærn blev født d. 1-3 1878 og gift d. 27-8 1909 med Else Marie Gejlund, f.d. 28-5 1884 på Meklenborg på Røgen Mark. Christian Gjærn døde d. 15-8 1954 og Else Marie d. 17-1 1961.

Efter giftermålet overtog Christian Gjærn efter sine søskendes ønske gården. Han ville dog hellere have været skovfoged, så hans hjertebarne var skoven.

Der blev født fire børn i ægteskabet.

Kirstine f. 27-11 1910. Hun var lærerinde i Ring ved Brædstrup. Hun døde d. 16-1 1985.

Niels f. 30-10 1917. Efter ophold på Vejlbj Landbrugsskole og plads ved landbruget, kom han hjem og overtog gården. Han var lige som sin far meget glad for skoven. Han døde d. 16-5 1992.

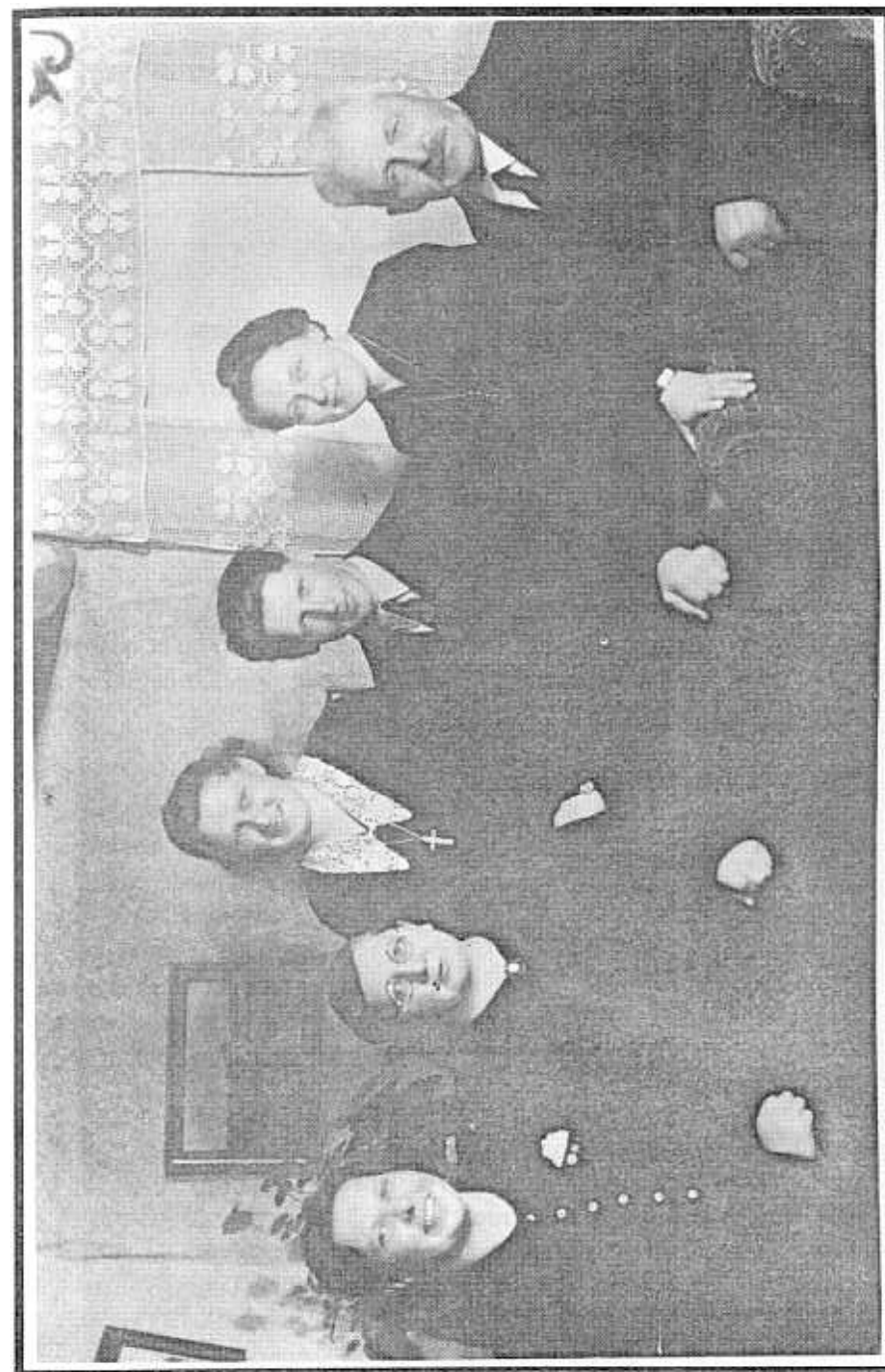
Erna f. 17-11 1919. Hun blev først uddannet som kontrolassistent. Sene-
re tog hun ophold på Vejlbj Landbrugsskole og derefter på Landbohojs-

Billedet på modsatte side viser Niels Gjærn sammen med sine forældre og søskende.

Fra venstre: Erna, Marie, Signe, Niels, Kirstine og Kristian Gjærn

Niels Gjærn

kolen. Efter endt eksamen blev hun ansat som Husdyrbrugskonsulent i Ribe amt med bopæl i Bramming.

Signe f. 7-2 1925. Efter ophold på Husholdsningsskole og forskellige pladser i huset kom hun hjem for at hjælpe sin mor, der var blevet syg. Senere blev hun husbestyrerinde for sin broder Niels. Erna og Signe bor nu begge på gården.

Klintrup Vestergård

Den første i slægten Gjern, der kom til gården var P. Gjern Nielsen

Niels Gjern fortalte: Gården har engang i fordums tid hørt under et præstekald i Randers - var benificeret - tre præster i Randers, som havde en fæster, Peder Jensen til at drive den.

I 1781 blev jorden i Klintrup udskiftet, men hedelodderne forblev som de var. (Se Østjysk Hjemstavn 1976.)

Jorden oppe i Store Lyngdal, som var fællesjord, blev udskiftet senere i torveskifter, matr. nr. 14 og 15. Arealet omkring Skytsbjerg er udskiftet lige så sent - det har også matr. nr. 15, det var så ringe, at det ikke var værd at skifte - det har også ligget som fælles jord.

Der var en drivvej nede fra Klintrup by og op til heden. Her drev byhyrden med kvæget. Vejen var 20 alen bred. I 1871-72 blev det sidste fællesjord ophævet. Det øverste af Store Lyngdal, det Åge Post har haft, det var også blevet liggende som fællesjord, det var skrænter, og der kunne jo ikke skæres torv, så det var ligegyldigt. Men på et tidspunkt skulle de jo have en ende på det, så Niels Gjerns bedstefar, Niels Nielsen Gjern, købte det og drivvejen. Drivvejen blev ikke slettet, men reduceret til 6 alens bredde. Han betalte 100 daler for det hele. Men det oppe i Store Lyngdal solgte han igen, for som han sagde: Vi har dølen splitte mig nok armod, det skidt foruden.

Klintrup Vestergård var engang en af de største gårde i Klintrup. I ?? overtog Niels Nielsen Gjern gården. Han er født i Klintrup 31-10 1827. G.m. Kirsten Laursen, f. i Tåstrup 19-7 1853. Børn:

Niels Nielsen Gjern f. i Klintrup 1876
Laura Nielsen Gjern 1876

Rogen-Sporup sogneråd 1925

Bagest f.v.: Søren Peter Sørensen, Rogen - Kristian Gjern, Klintrup - Marius Byriel, Lyngby - Søren Sørensen, Sporuplund. Forrest f.v.: Jørgen Peter Jørgensen, Farre Hede - Mogens Peter Nielsen, sognerådsformand - Kristian Pedersen, Farre.

Kristian Nielsen Gjern 1878
Kirstine 1880
Rasmine 1882
Laurits 1885
Nielssigne 1887
Ane Elisabeth 1889
Marie 1891
Petra 1893

De havde en tjenestepige og en karl

Niels Nielsen Gjern døde i 1903. I 1909 overtog sønnen Christian gården og blev gift med Else Marie Gejlund. Samtidig byggede han sammen med sin moder og broder Laurits - Marie en ejendom på Klintrup Hedevej 100. Den blev udstykket fra Vestergården, 24 tdl. ager og 6 tdl. skov. Se Klintrup Hedevej 100.

Stuehuset på Klintrup Vestergård er bygget ca. 1800. Niels Gjern mener, det er bygget af brugte materialer et andet sted fra. Der findes et gammelt pandetræ indmuret i væggen. Pandetræet stammer oprindeligt fra et åbent ildsted og bærer oldeforældrenes navne. Indskriptionen er følgende:

M A S G E M D A N N O 1800
G U D F R I O S F R A T Y V E H Å N D O G I L L E B R A A N D

Navnene betyder:

Mikkel Andersen Gjesager og Else Mogensdatter.

Bjælkerne på huset er tappet i stotterne på en speciel måde, så dem der kender til det, siger at den metode var gået af mode i 1800.

Klintrup Hedevej 15
Klintrup Østergård

Ejeren hed i 1890 Peter Hovgård Rasmussen f. i Klintrup 1857. G.m. Vilhelmine f. Hjort, plejedatter af Pastor Hjort, Rogen, f. i Ribe 1855. Born: Frederikke Helene Hovgård f. i Klintrup 1883 - Sofie 1884 - Rasmus Kristian 1886 - Aksel 1887 - Erhart August 1889.

Der var to tjenestepiger og to karle

Peter Hovgård var formand for Skytsbjerg mejeri 1889. På det tidspunkt tærskede man med damptærkseværk; men man høstede ikke de store afgrøder, så det kneb at få økonomien til at løbe rundt. Det var også tilfældet for Peter Hovgård, - det gik på et tidspunkt ud over overskuddet fra mejeriet. Da det blev opdaget blev folk naturligvis utilfredse. - Så der blev udpeget to mænd til at sælge gården for Peter Hovgård. Den ene var Niels Hansen, Klintrup Hedevej 16 (senere købte han gården på Sporuplundvej 105 - efter ham hans søn Martin Hansen). Den anden var „Grev“ Niels Jensen på Karensminde i Lyngby. De to skulle sælge gården for at dække det manglende overskud fra mejeriet.

Men underslæbet var reelt nok ikke så stort, for P. Hovgård var jo en klog og dygtig mand. Han havde lært landvæsen på Næsborg; men han var nok lidt sjusket med regnskabet. - Og folk var jo så fattige, så de „testet“ ham an (stoppede ham) lige meget, hvor de mødte ham, både i Hammel og ved kirken om søndagen. De bad ham om forskud på mælkepengene. Og hvis han havde penge på sig, så fik de lidt, og det var jo nok ikke altid at han huskede at få det noteret.

Da han rejste fra gården, blev han stationsforstander på Sporup station, da banen blev oprettet i 1902. En dag kom toget fra Århus, steg pastor Jorgensen uf af den ene vogn og Jens Kammer ud af den anden. Da de fik øje på hinanden, opstod der straks et skænderi. Det skulle P. Hovgård jo lytte til, så han glemte at skifte spor, så toget kørte ind på et sidespor og puffede to godsvogne op i jordvolden. Så blev P. Hovgård degraderet til trafikkontrollør og flyttet til Århus.

På det tidspunkt blev de arme præster skiftet ud hvert syvende år, for der var ikke til at være her. Der var stor uenighed mellem de grundtvigske og de missionske. Præsterne blev jo dengang udnævnt af Kultusministeriet, og indsat i deres embeder. De grundtvigske ville jo gerne selv bestemme, hvem der skulle være præst; men der var ikke nok til en frimenighed, så der var ofte uoverensstemmelser med præsterne.

En del sluttede sig til valgmenigheden i Bering, medens andre løste sognebånd til præsten i Gjern; men det opløste mange, da pastor Wistoft kom til Rogen.

Rogen Farre Lokalhistoriske Arkiv er for nylig kommet i besiddelse af nogle af disse sognebåndsløsninger. Her er nogle eksempler:

Det meddeles Dem herved tjenstlig, at Gaardejer Jens P. Jensen og Udde-
ler P. Mikkelsen med Familier i Rogen under 28. ds. have tilskrevet mig,
at de ønske deres Sognebaandsløsning til Pastor Madsen i Gjern hævet.
Hjelmslev og Gjern herreders Provsti d. 29. august 1908.

Møller

D. 24. oktober 1908

Det meddeles herved tjenstlig, at Propreitær Rasmussen, Lyngbygaard
og Gaardejer P. Jensen, Oustrup Vestergaard, have ophævet deres Sogne-
baandsløsning til Sognepræst Madsen i Gjern.

Møller

Hjelmslev Gjern Herreds Provsti

D. 18. september 1908

Ifølge Meddelelse fra Frederikke Hansen i Rogen, har hun fra 15. ds
hævet sin Sognebaandsløsning til Sognepræst Madsen i Gjern.

Møller

I 1902 blev gården altså solgt, til „Grevens“ søn Jens Jensen, der skulle
giftes med Kirsten Marie Møller fra Futting. De havde den til 1912, da
Jens Jensen døde. Derefter kom Kirsten Maries broder Mads Møller som
bestyrer. Men efter nogle år ville Kirsten Marie gerne sælge den. Den
tanke brød Mads sig ikke om, så når nogen kom for at se på den, og
spurgte ham ud om marken, sagde han: „Ja det er bare de lerknotter der
oppe ved skoven.“ Det endte med, at han fik dem jaget væk allesammen,
og så var han jo nødt til at købe den, for der var jo ingen andre, der ville
have den! Han havde den i 10 år til sin død i 1927.

Derefter overtog hans bror Niels Møller den. Han havde den i 12 år, også
til han døde i 1939; men han havde giftet sig med sin husholderske, for
der skulle jo gerne være en arving til at overtage den efter ham.

Agnes Christensen fra „det hvide hus“ i Sorring, som Niels giftede sig
med, skænkede ham den ønskede søn, Søren Vagn Møller.

Efter Niels Møllers død i 1939, kom Johannes Provstgård som bestyrer
for Agnes. De giftede sig i marts 1943. De blev viet i Århus. Da de skulle
med toget hjem til Sporup om aftenen, blev der luftalarm. Agnes og hen-
des far kom i bil til banegården. Johannes og Agnes' søster tog turen i
skarp trav. Agnes' far måtte bede togpersonalet om at vente på brudgom-

men. Søren Vagn, der fik navnet Provstgård, giftede sig i 1960 med Rita
Nielsen fra Sorring mark. De overtog gården d. 15-4 1965. Rita og Søren
Vagn har børnene Lisbeth og Niels.

Klintrup Hedevej 16

Aabygaard

Ca. 1900 hed ejerne Kristine og Niels Hansen. 1917 købte Inge og Peter
Andersen, som også havde haft Klintruplund, gården. Derefter kom Ma-
rie og Chresten Brandt. Anna og Chresten Østergård fra Skørting. Marie
og Richardt Jensen, Marie var fra Gjern og Richardt fra Karensminde i
Lyngby. - 1. marts 1969 overtog Inger og Niels Tolstrup gården. Matr.
nr. 5.a K. 265.612 kr. løsøre 9.388 kr. E. 185.000 kr. De har børnene
Lone og Keld.

På Klintrup Hedevej lå et hus. Der boede „Tyk Stine“ og hendes børn.
Hun havde det så fattigt, og gik ud og vaskede for folk. Manden den
„Store Anders Kristian“ eller „Bryderen“ havde været med til at drive
stude til Husum marked; men han døde i en ung alder, og så sad Stine jo
tilbage med børnene. Hendes fulde navn var:

Mette Katrine Kristensen, f. i Klintrup 1838, g.m. Anders Kristian. Børn
Ole Peter Kristensen f. i Klintrup 1880 og Jens Kristensen f. i Klintrup
1878.

Ole Peter havde bøv! med tilværelsen - med kvindfolk og værk - han
endte sit liv i Engesvang. Og da han og konen, som han havde dengang,
blev gamle, syntes de at det kunne være sikkert at sikre sig lidt til „den
anden side“ også, så meldte de sig ind i pinsemissionen. Men alligevel
skete det, som det altid har gjort, at Ole Peter gik i byen og kom fuld
hjem. Så skældte konen jo ud og sagde: „Det passer sig ikke for os nu
Ole, nu vi er gået over til den nye tro.“ Så måtte Ole jo hen til hylden, og
have fat i den „Store Bog“. Så bladede han op og læste for hende: „Når
en mand er blevet gammel, og han har prøvet meget og dojet meget, så
må han også tage sig en bajer, når han bliver gammel, - sådan står det
skrevet!“ Og det måtte hun jo så boje sig for.

Klintrup Hedevej 25

Her i 1991 ligger der kun et hus. Nuværende ejer er chauff. Svend Erik
Thogersen, g.m. Anne Grethe, de har to sønner.

I 1890 lå her tre huse. Det „Tyk Stine“ boede i, et fattighus og så det, der stadig ligger der. I fattighuset var der tre lejligheder. Der boede bl.a. „Rakker Søren“. Sådan blev han kaldt, fordi han var af rakker eller thater slægt. Og kællingen hun hed „Rakker Stine“. De var lidt voldsomme til at bande. De kom fra Skørring og her til. Om efteråret, når folk havde klippet fårene, drog de til Skørring for at tigge uld.

Jorden som hører til nr. 25 har, som følge af, at der har ligget flere huse, mange matr. nr. Jorden hørte tidligere under grevskabet. Øst for huset har Niels Gjerm stadig 400 kvadrat alen jord.

Senere ejere af nr. 25 var Karen og Søren Peter Poulsen. De kom fra Silkeborgvej 295. Deres søn Poul og Dagny, som var fra Sorring mark. Anna og Søren Andersen boede der 1939-40. Så kom Ester og Martinus Nielsen, som var fra Gjerm Bakker. 11-12 1976 solgte børnene Ruth, Vera, Aksel og Oda til Anne Grethe og Svend Erik Thøgersen. De har børnene Rasmus og Thomas.

Fælles vandingssted

Lige neden for nr. 25 var der en dam. Den stod på bykortet som fælles vandingssted. Her blev alle kreaturerne vandet, når byhyrden drev dem hjem fra fællesjorden, hvor de græssede.

Mellem nr. 22 og 24 ligger kommunens branddam, og den har nok ligget der altid.

Klintrup Hedevej 20 Klintruplund

1890 hed ejeren: P. Lindemann f. i Bandholm 1830. 2. ægteskab Marie Therese Friis f. i Marstald 1854. Børn: Bertha Maren Marie 1862, Harald 1878, Ane 1882, Ejnar 1882, Kristian 1883, Rudolf 1884, Ernst 1885, Klara 1886, Hans 1889. Senere blev der født to børn.

P. Lindemann var af pænere familie. Han havde en bror, der var læge i Horsens. Han havde lært landvæsen, og han havde været forvalter ovre på Gyldensten. Han kom fra Grauballe og hertil. Men det gik ikke så godt i firserne og halvfemserne. Det var jo så gudsjammerligt for bønderne, kornet kostede jo ingenting. I 1894 gik det helt skidt for Lindemann. Silkeborg bank havde første pant i gården, og de der gamle overforsigtige

mænd nede i banken gjorde udlæg i gården. Og da Lindemann ikke kunne betale, satte de den på tvangsauktion.

Niels Nielsen Gjerm havde en faster, Karen Marie. Hun tjente på en gård i Skivholme, hos en mand der hed Anders Rasmussen, kaldet Anders Rask, en fætter til Christian Gjerm. Man sagde om Anders Rask, at han hverken kunne læse eller skrive, men at han havde forstand på penge. Og så kunne han sidde en hel nat og drikke brændevin, uden at blive „så'n helt fuld“.

P. Lindemann var gift to gange. Der var tre børn i første ægteskab. Da han giftede sig anden gang, skulle han jo skifte med de tre børn. De fik så en obligation på 12.000,-; men da gården så kom på tvangsauktion skulle obligationen jo først sælges, og det havde Anders Rask hørt. Så en morgen tidlig kom han ridende fra Skivholme og ned til Niels Nielsen Gjerm i Klintrup, for nu skulle de fanden splitte til Silkeborg og have købt den obligation. De spændte for, og kørte til Silkeborg og fik den købt for 12.000,-

Den dag i 1894, gården kom på tvangsauktion, var der mange, der var interesserede. Gården var fuld af folk. Det var dommerfuldmægtig Quist Pedersen fra Hammel, der skulle holde auktionen. Der var nogen der forsigtigt begyndte at byde 20.000,-; men så sagde Quist Pedersen: „Der er jo ikke noget ved det byden, byd 32.000,- eller derover, for ellers kan I jo vide, at Anders Rask han forlanger den udlagt som ufyldstgjort pantstaver“. Så var der ingen, der ville byde mere. På den måde fik Anders Rask gården.

Anders Rask havde en søn, Rasmus Andersen, han fik gården. Det gik godt i nogle år. Hans søster var husholderske for ham; men så gik han hen og giftede sig med en pige ovre fra Sorring kanten, et satans kvindfolk, og så kunne de ikke have folk mere, så Rasmus måtte sælge gården i 1906.

Efter ham kom Marius Jensen. Han var en fin mand. Han sad ved den ene ende af bordet og spiste frikadeller, medens folkene sad ved den anden ende og spiste mælk og brød. Han havde to hunde. Den ene hed „Vasse Hanhund“, den anden „Vasse Hunhund“. De lå under bordet medens han spiste.

Han var ungkarl, så han tog somme tider til Århus; men han ville ikke

med „dem“ op i kanen, - nej han havde sit eget værelse derude

1917 købte Inge og Peter Andersen fra Voldby gården

1921 solgte de til Margrethe og Johannes Knudsen, de såede to gange og hostede en gang, så var de færdige.

1923 kom Fine og Kristian Pedersen, han havde været smed ved Konstantinsborg.

1939 til 1. juli 1945 var ejerne Inger og Niels Rasmussen fra Hover, - Inger f. Fårup var fra Røgen Vestergård. Da de solgte gården, beholdt de skoven som er på 40 trdl.

1945 Katrine og Holger Sørensen, - Katrine f. Thomsen fra Lovskovlund, Holger fra Sporuplund.

Forvalter Kallehave fra Jernit ved Hammel

Ruth og Henning Kanne, han var fra Rohdegård v. Skorning

1. okt. 1953 Helga og Johannes Jensen fra Torrild. I ægteskabet er børnene Ole, Niels og Anna Marie. 1. juli 1969 overtog Ole gården matr. 5.e Klintrup by, Røgen sogn. k. 403.000 kr. løso. 147.000 kr. E 400.000 kr.

Da Joh. Jensen købte Jens Kusks gård, der nu var på 30 trdl. solgte han 8 trdl. - den øverste del af marken - „Bøgebjerg“ til Peder Christiansen, Oustrup.

Prisen fra Jens Kusk til Johannes Jensen: 2.a og .c Klintrup K. 93.000,- løso. 42.000,- E 70.000,-

Klintrup Hedevej 22 Klintrup Damgård

1890. Frederik Andersen f. i Thyrsted 1820. G.m. Mette Marie Kristensen f. i Farre 1844. Børn: Karen Marie 1870, Karen 1878, Kirsten 1881.

Derefter Anna og Peder Kusk fra Tvillum, - sønnen Niels Kusk og Kirstine Nielsen fra Lyngby, - deres søn Jens og Frida Busk Jensen fra Auning, - deres søn Henning og Kirsten Rasmussen fra Hjermitlev. Jens og Frida havde børnene Bent - Henning - Niels Jørn og Bente. Ved salget af gården i 1963 forbeholdt de sig ret til at blive boende på livstid, eventuelt udleje

til en af børnene

Udhusene er revet ned, og Henning og Kirsten købte i 1981 stuehuset maskinhus og haven.

Et skovskifte i Sorring skov var ikke med, da gården blev solgt, det overtog Henning efter sin far.

Niels Jørn døde ved en ulykke i 1964, - Bent døde af sklerose i 1987, som han havde haft siden han var 25 år.

Bente er gift og har to børn Betina og Brian, de bor i Silkeborg

Frederik Andersen havde engang lånt 10,- kr. af Niels Gjernes bedstefar. En dag var der en lille pige på besøg, hun skulle gå over med den lånte 10,- kr. seddel. Men den blæste fra hende og røg i dammen, sejlede over til den anden side, men hun fik den samlet op, og gik ind med den. Niels Gjærn sagde tak, og torrede den af i sine bukser.

Klintrup Hedevej 55 Troldgab

Ejere ca. 1900 var Helene og Jens Nielsen, - deres datter Marie gift med Holger Bogelund Madsen fra Nisset.

Senere var ejendommen lejet ud til Holgers søster Dagmar og Søren Peter Jacobsen, et andet familiemedlem Magdalene gift med Karl Leth. Holger Madsens datter Anna og Henning Larson. Men så blev det solgt til Astrid og Michael Nielsen fra Klintrup Hedevej 140. De solgte den til den nuværende ejer Jens Jakobsen fra Låsby.

Troldgab

For i tiden hed vejen fra Klintrup og op til det der i dag hedder Klintrup Hedevej nr. 80: Troldgavevejen - og derfra og op til Store Lyngdal hed det: Tingvejen, for der har jo været tingsted i Oustrup. Vejen der går der nu er anlagt i 1894. For den tid snoede den sig meget mere. Troldgab er bygget på gammel kirkejord.

Klintrup Hedevej nr. 82

Er et husmandsbrug, der er udskilt fra Oustruplund 1938. Emma og

byggede husene. I 1962 overtog sønnen Henning og hans en. Senere købte de „det hvide hus“ en gård på 28 tdr. og 10 Gården ligger nordvest for Sorring Skov. De har senere solgt usene tra.

Klintrup Hedevej 80

også jord fra Oustruplund. I 1938 byggede Agnes og Abraham Eriksen husene op. Senere overtog Marie og Peder Christiansen dem. Både Peder og Henning har senere købt jord fra Oustrupgård. Der er også købt 8 tdr. til fra Klintruplund. 1.-7. 1986 overtog sønnen Jens Peter Christiansen ejendommen 1 f 2 h Oustrupgårde og 5 n Klinstrup K. 1.300.000 kr. E. 780.000 kr.

Klintrup Hedevej 100

„Birkelund“

Gården er bygget på jord udskiftet fra Klintrup Vestergård i 1909 til Kirsten Gjær, sønnen Laurits og datteren Marie.

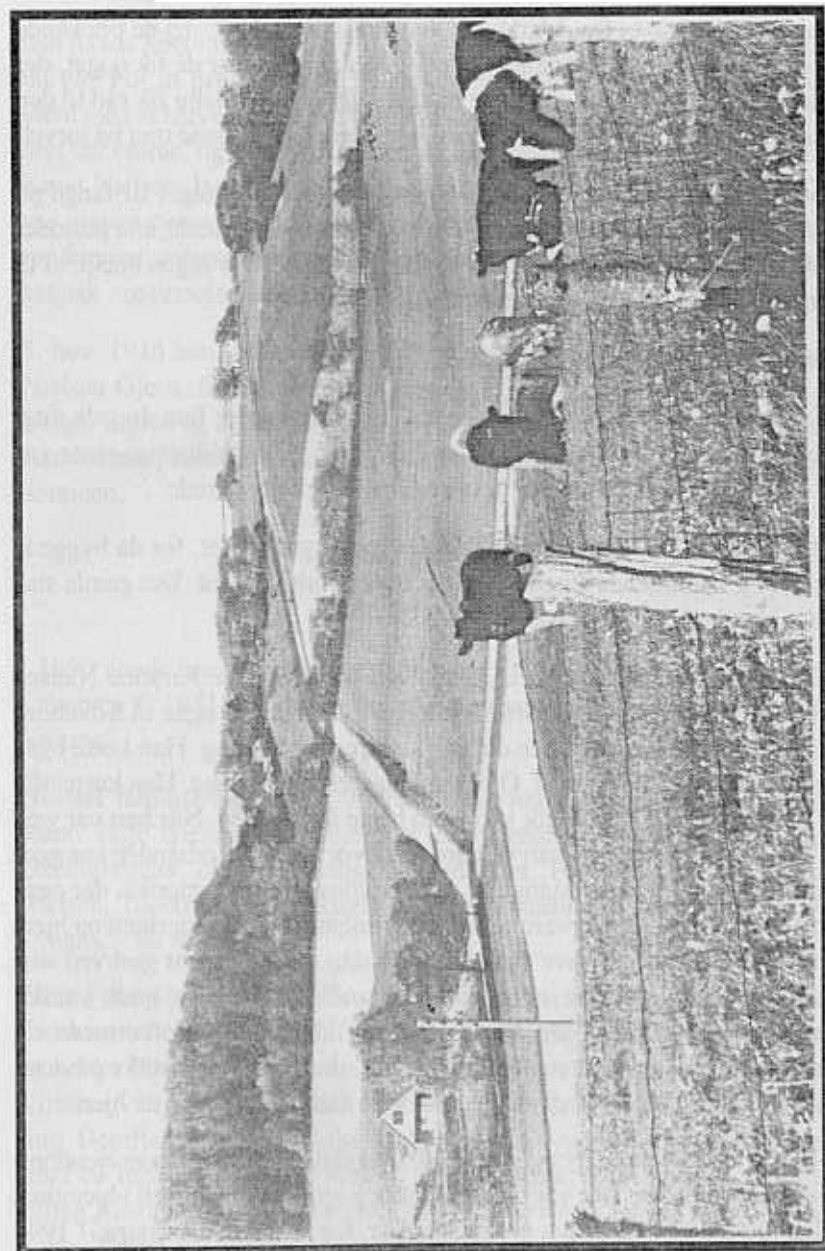
Efter Kirsten og Laurits død solgte Marie gården til Gulli og Åge Kristensen d. 6. april 1954. De bor nu Herredsvejen 18, Holmstol. De solgte 1964 til Johannes Rasmussen, Røgen Singgård. Han solgte de 6 tdr. skov, som nu er sammenlagt med 12 tdr. fra Klintrup Hedegård nr. 125. Hele skoven ejes nu af Rita Provstgård, nr. 15 - Gården ejes i dag af Ruth og Erling Rasmussen, der har pigerne Julie og Karen.

Christian Gjær plantede skoven, som hedder Lille Lyngdal. Laurits hængede om skoven - De næste ejere hostede.

Klintrup Hedevej 120

1890: Laus Jensen, Drejer, f. i Nørre Vissing 1832. G.m. Helene Jensen Rasmussen i Stjær 1839. Born: Anton Jensen f. i Skannerup 1875, Niels Jensen f. i Sorring 1877, Laurens Dresinus f. i Sorring 1881, Maen Jensen f. i Klintrup 1884.

Drejer Laus Jensen kom fra Sorring mark i 1886 til Klintrup. Der købte an (eller fik tildelt efter, at have været med i krigen?) en hedeled, som an selv opdyrkede og byggede på. Der var 22 tdr. land, som havde været rken til Klintrup Hedevej 22 og så Silkeborgvej 255. Det var bare

Klintrup Hede. Vejen er Birkebakket. Gårdene i ha Erling Rasmussen og Hømme Jensen. H tilhører Provstgaard

lyng og torvegrave. Da de startede, havde de ingen hest, nej de brækkede lyngen op med studeforspand. Og der gik mange år, før de fik noget, der lignede en hest; men det var også en stor dag, da de endelig fik råd til den hest. Laus Jensen kørte til Silkeborg, og solgte sine drejede ting på torvet.

Laus Jensen havde været med i krigen, og var blevet taget til fange på Dybbel, og sendt i tysk fangelejr. Der tog hans nerver skade, så i perioder drak han temmelig meget. De var så fattige - og der var ingen hjælp, at få for ham. - Det blev da også hans død.

Der blev født 10 børn i ægteskabet

Men i sine lyse perioder lavede Laus Jensen mange og fine drejede ting. Der er dog kun få ting tilbage i familien. Men selv staldbesningerne var af drejede stolper, men de er desværre heller ikke bevarede.

I 1915 må de jo alligevel have siddet ret godt ved stedet, for da byggede de nyt og fritliggende stuehus, og det blev betalt kontant. Det gamle stuehus blev lavet om til kostald.

I 1915 blev en søn gift. Niels Jensen gift med Nielsine Kirstine Nielsen Gjern f. 10.-2.-1887 i Klintrup Vestergård. Han kørte også til Silkeborg og solgte ting på torvet; men det var lervarer fra Sorring. Han kørte også rundt i det meste af Jylland. Ofte var han væk i flere dage. Han kørte ofte til Himmerland. Det foregik jo med to heste for vognen. Når han var væk i flere dage, overnattede han på gårdene, hvor han jo efterhånden var godt kendt. Det gjorde han i mange år. Han havde en bror i Amerika, der også kørte rundt og solgte lervarer. Han kørte engang fra Himmerland og hjem på en dag, så det må have været en lang dag. Men han var god ved sine heste, de var i god stand, og når man behandlede sine heste godt, var der næsten ingen grænser for, hvad de kunne klare. Da han nærmede sig hjemmet - ja det var temmelig langt derfra, da kunne han mærke på dem, at nu var de kendt, da begyndte de at ville fremad, nu ville de hjem.

I 1940, 17 år gammel begyndte Hans Lyngdal Jensen, at passe ejendommen for sin moder. Der var også en datter Sigrig, som hjalp til i hjemmet. Men både Sigrig og Hans gik på arbejde, for at tjene lidt ekstra. I 1944 begyndte Hans som mælkekusk, at køre mælk til Skytsbjerg mejeri. Års-lønnen var 1.700 kr. Og der var ikke noget der hed ferie, nej det var 365 dage om året. Han fik pengene udbetalt en gang om måneden. Men da

han havde kørt i nogle år, tænkte han på at holde op igen, men kunne det nu gå? For at prøve, om de kunne klare sig uden den indtægt, lod han være med at hæve lønnen i et helt år. Da var lønnen steget til 2.400 kr. Da året var omme, og han skulle hente sin løn, havde formanden for mejeriet, Knud Nielsen, lagt alle pengene op på skrivebordet i 100 kr. sedler. Det var mange penge! Knud Nielsen udbetalte kontante penge til både leverandørerne, mejeristerne og mælkekuskene. Hans er nok den eneste mælkekusk i mejeriets historie, der har prøvet det.

5. nov. 1915 blev Niels Jensen gift i Røgen kirke med Nielsine Kirstine Nielsen Gjern, fra Klintrup Vestergård, f. 10.-2. 1887. I ægteskabet er Helga, Sigrig og Hans. Helga boede i Borum, Sigrig var gift m. Sigvald Lambertsen, hun bor stadig på Oustrup Østergård. Hans overtog ejendommen.

Klintrup Hedevej 125

Klintrup Hedegård

I 1890 boede her Peter Hveisel Sørensen f. 1838 i Vitved g.m. Kjersten Lauersen f. 1841 i Vissing. De havde en søn Laus Sørensen f. 1868 i Vissing.

Hveisel familien har stadig efterkommere her på egnen: Tidl. handelsmand Tage Nielsen, Skytsbjergvej 25 i Lyngby - ejendommen hedder „Hellighojhus“ efter den hellige høj i marken. Tidl. graver Aksel Hveisel Nielsen, Toustrupvej 47 i Røgen og Edith Clausen tidl. Skytsbjergvej 20, Lyngby, - nu Hammel.

Efter Peter Hveisel Sørensen - Mogens Christensen - Agnes og Holger Pedersen - Peter Overgård. I 1937 Søren Vissing Jensen, hans forældre og søster Kirstine flyttede op i gården. De kom fra Voldby Birkemose. Kirstine Vissing solgte gården i 1963 til slagter Rasmus Knudsen fra Sorring. Derefter blev gården udstykket. Stuehuset og et lille jordstykke blev solgt til Inna og Holstein Ratlov, senere gartner Ole Dalager, derefter Erling Rasmussen. Husets ejere i dag hedder Bodil Jensen og Hans van Rejn. Skoven der hørte til gården er på 12 tdr. har haft mange forskellige ejere. Den nuværende ejer af skoven og huset ved Hans Lyngdal Jensens vej og bakken op mod gården matr. 3 e og g er Provstgård, Klintrup Østergård.

Klintrup Hedevej 140

Tingskovgård

Ejerne i 1890 var Ane Johanne Nielsen f. i Skorring 1842 og Jens Mikkelsen f. i Klintrup 1842. Derefter Katrine og Anders Nielsen, - deres søn Michael, gift med Astrid Lafrang, - deres søn Anders, gift med Inger Jacobsen fra Låsby. De solgte ejendommen til Roland Declerang M. 2.f 6.b Klintrup. K. 130.000 E. 65.000 - Derefter Jørn Gundersen, Silkeborg 975.000 kr. Derefter et kollektiv, prisen var da 1.225.000 kr. E. 300.000 kr.

Erik Jensen solgte til Anne Mikkelsen og Ole Brøkner, prisen var 3.12 1986 1.935.000 kr. E. 1.050.000 kr.

Klintrup Hedevej 145

I 1890 boede der en karetmager Anders Aksel Laesen f. 1835 i Vinde, gift med Bodil Marie Kristensen f. 1841 i Hårup. De havde en søn Andreas Vilhelm Akselsen f. 1868 i Klintrup.

Omkring 1915 boede der en, der hed Marius Manuel - senere Marie Mejer fra Skytsbjerggård og Frederik Overgård. Katrine og Jens Koudal. Marie og Johannes (vistnok Andersen). De rejste til Canada. Derefter Otto Kjældgård - musiker og handelsmand.

Forst i marts måned 1963 brændte ejendommen. Derefter blev huset bygget nede ved kommunevejen. Lærer Johansen Røgen købte ruinerne og huset, som derefter solgte det til Johannes Rasmussen, Røgen Singgård, der videresolgte det til Erling Rasmussen. Erling beholdt jorden, men solgte huset fra til de nuværende ejere, Jytte Pedersen og Tommy Svendsen.

Karetmageren havde værksted der, men han startede op nede i Klintrup, nede ved dammen (det fælles vandingssted). Han lavede alle slags arbejdsvogne o.a. Han forarbejdede selv al træet, - ja alt blev klovet ud - slovningen til fælgen, til hjulene og egerne - ja alt blev klovet ud.

Klintrup Hedevej 150

Store Lyngdalgård

1890 boelsmand Laus Jensen f. i Røgen 1841

Jorden har hørt til Klintrup Hedevej 16. Da man udskiftede i Klintrup 1781, blev det der oppe liggende som fællesjord, og det var det til ca. 1824. Da blev ejendommen på Klintrup hedevej 140 bygget. I 1890 boede der en husmand Jens Mikkelsen f. i Klintrup 1842, g.m. Ane Johanne Nielsen f. i Klintrup 1842. de havde på det tidspunkt en nyfødt søn.

Senere boede Laus Hveisel Sørensen f. i Vissing 1868. Han var søn af: Boelsmand Peter Hveisel Sørensen og Kjersten Lausen, som boede på Klintrup Hedegård.

Omkring 1900 - 1905 hed ejerne Sidsel Marie og Søren Peter Jensen, senere Sidsels broder Andreas Sørensen og Else, deres datter Petra gift med Karl Brink fra Vinderslev.

21. januar 1943 flyttede Ingrid Andersen fra Sorring og Martin Møller fra Holmstol ind.

Efter Martin Møllers død overtog Birgit og Niels Jensen gården i juli 1984. Niels Jensen er fra Halgården i Toustrup, Birgit er fra Saxild, de har børnene Anna og Pia.

Omtrent midt mellem Store Lyngdal og Kikkenborg lå der et aftægts hus, hvor Andreas Sørensens moder Karen Marie boede.

Klintrup Hedevej 155

„Kikkenborg“

I 1890: Husmand Chresten Nielsen f. i Klintrup 8.-5. 1841, g.m. Abbigail Jensen f. i Horn 1845. Chresten Nielsen var broder til Niels Nielsen Gjærn i Klintrup f. 31.-10. 1827.

Derefter kom Agnes Svenningsens og Edvardt Nielsen. De lejede i 1913 ejendommen, der var ca. 5 tdr. De købte den i 1918 eller 19. Sidst i 1960 solgte Edvardt til Åge Post; men blev boende sammen med sin datter Anna. 27.-11.1971 døde Edvardt, og Anna rejste fra Kikkenborg. Hun

bor nu Elkjærvej 2 i Hammel. En søn, Frode Rydal Nielsen bor på Sorringvej i Voel.

Aage Post plantede ejendommen til med gran, og solgte huset. Næste ejer vides ikke; men han byggede ny ydermur om hele huset og indrettede det hele til beboelse. Nuværende ejere er Henning Kristensen og Helle Hansen.

Klintrup Hedevej 160

Aage Christensen Post, Holmstol, oprettede i 1957 Midtjysk Fjærkræslagteri. Han købte senere jordlodder i Store Lyngdal, bl.a. en lod som tilhørte Rasmus Vormsborg i Dallerup. Men han var rejst til Amerika, og familien havde mistet forbindelsen med ham. Men med hjælp fra Frelsens Hær blev han fundet. Aage Post besøgte ham, og fik papir på hans jordlod. Ad andre kilder fik han lov til at flage med det amerikanske flag tre gange om året ved et lille sommerhus, som han havde rejst tæt ved skellet ind til Niels Gjærn. Flaget blev hejst på Rasmus Vormsbergs fødselsdag og den 4. juli. På Aage Post's fødselsdag 18. september blev både det danske og det amerikanske flag hejst.

Senere byggede Aage Post bjælkehuset tæt ved kommunevejen, hvor hans datter, hendes mand og søn nu bor. De flyttede ind i 1979.

Silkeborgvej 255

Skytsbjerggård

I 1890: Søren Kristian Pedersen Majer f. i Thyrsted 1856. G.m. Karen Pedersen f. i Vistrup 1865. Born: Kirsten Pedersen Majer f. i Klintrup 1884, Morten Jørgensen Majer f. i Klintrup 1889.

Næste ejer: Marie og Anders Hansen. - Deres søn Alfred Hansen

Ca. 1932 blev jorden solgt fra gården til ejendommen Skytsbjergvej 5. Udhusene fra Skytsbjerggård brændte ved torden. Alfred solgte gården til Gerda og Johannes Kærgård. De byggede den op igen. Efter nogle år solgte de til Kamma og Tage Krog fra Majrup v. Holstebro.

Dernæst Anne Marie og Jens Stisen, - Arne Hedegård Nielsen (Villumsen).

Nuværende ejer er Søren Vagn Provstgård, Klintrup Hedevej 15

Skytsbjergvej nr. 15 og muligvis nr. 16 ligger på Klintrup-jord. Det samme gør Silkeborgvej 232 samt smeden og mejeriet.

Skytsbjergvej 15

I 1890: Grovsmed Jens Pedersen f. i Hammel 1833. G.m. Mette Kirstine f. Knudsen i Skjød 1833. Hos dem havde de deres barnebarn Jens David Jensen, f. i Fredericia 1887. David blev også smed. Det vidner følgende historie om.

Smede

Engang var der tre smede nede på „Smedebakken“ - det der nu hedder Lyngbybakken på Skytsbjergvej. Der boede en i nr. 25, en i nr. 15 og en i nr. 16. Ham der boede i nr. 15 hed David. David og ham i nr. 25, de kunne ikke komme til rette. På den anden side af vejen i nr. 16 boede nordmanden. Han var vistnok den mest knøv til at smede en brodkniv eller lign. og forker, de var meget mere i retning af dem vi kender i dag. de var skaffet med „Holl“, det vil sige de var puttet ind i et beslag ligesom en „Hjolle“ - en hø-le.

Nej de to smede kunne ikke komme til rette. David blev jo af og til fuld. Så skod han op foran vinduerne hos den anden. Men det fik en ende. For engang til et Anbæk marked, da slog Kristian Majer ham ihjæl, - sådan omtrent da. Han kom sig aldrig over det, efter en tid døde han. Og så blev der rejst sag mod Kristian Majer, og han måtte ind og sidde. Han fik 6 gange 5 dages vand og brød. Kristian Majer havde gården på Silkeborgvej 255. Dengang sad de jo ved langborde og drak punch, - og der var ingen, der i sådan en fart, kunne rive frakken af sig, og springe over bordet, og slå en mand, som Kristian Majer. Han havde et iltet temperament.

Silkeborgvej 295, Klintrup

I 1890: Søren Peter Poulsen f. i Klintrup 1848. G.m. Karen f. Pedersen i Sorring 1858. En søn Søren Peter Poulsen, f. i Klintrup 1885. Hos dem en aftægtskvinde Ane Marie Jørgensdatter f. i Røgen 1795.

Karen og Søren Peter Poulsen rejste i 1905 ind i Klintrup Hedevej nr. 25.

som var fattighus på det tidspunkt. Søren Peter var lidt af en gartner, men temmelig glad for flasken. Så de måtte sælge gården. Den købte Niels Nielsen Gjern. Han var broder til Christian Gjern, Klintrup Vestergård. Mette og Niels Gjerns søn Aage overtog gården efter forældrene i 1953.

Gjern Skannerup Pastorat

I Gjern Skannerup Pastorat var der i flere år missionske præster. det brød beboerne i Skannerup - og særlig i Vedskov sig ikke om. De løste derfor sognebånd til Røgen Kirke, hvor provst Wistoft var præst. Når de skulle til kirken i Røgen, gik de over Vedskovbækken, som er skel mellem Søren Jensen, Vedskovgård og Niels Gjern, Klintrup Vestergård. De gik op i Niels Gjerns skov, hvor vi den dag idag kan se stien, de gik på. Videre over Havballe, forbi et lille Skovhoved „Jesperhovedet“ - ingen kender navnets oprindelse; men det tilhører Niels Gjern, videre til Klintrup, syd om Klintrup Østergård, ud af markvejen, en sti over mark og direkte efter kirkens tårn.

Klintrup Fryseboks

1951 oprettede beboerne i Klintrup et fælles fryseri med 10 bokse af hver 180 liter.

Man fejrede 25 års jubilæum i Røgen Forsamlingshus med deltagelse af næsten alle, der havde været med i de 25 år. Niels Gjern holdt festtalen, Henning Larson spillede på harmonika. Menuen bestod af hamburgerryg m./grønlangkål, dessert og kaffe. Fryseboksen fortsatte til 31.-12.1987.

Huset lå ud til Klintrup Hedevej, ca. midt mellem nr. 15 og 25

Skytsbjerg Andelsmejeri

I starten ville dem fra Oustrup ikke være med. De blev ved med at levere til Beck ovre i Farre; men dem fra Lyngby var med fra starten.

Krigen 1864

Niels Gjern: I 1864 gjorde danskerne alle de tåbeligheder, som de kunne gøre. De holdt Dannevirke, selv om de vidste at det var helt håbløst - og alt for mange blev slået ihjel. Efter den tid kom Prøjserne jo her op som besættelsestropper. Her til Klintrup kom et batteri på fire kanoner, som blev stilt an her ude bag ved haven. De havde en masse heste. Der skulle

jo seks heste foran hver kanon. Alle de heste stod opstaldet rundt omkring på gårdene. Engang imellem skulle hestene røres. Så spændte de dem for kanonerne, og kørte et par volter her uden for på lyngen., der hvor mejeriet nu ligger, og skød kanonerne af og sendte skud ind i Skytsbjerg.

Soldaterne havde jo ingenting at lave, så for lidt brændevin kunne bønderne godt få dem til at arbejde lidt.

Extract

af den ved Sobyegaard værende Udskrivt af den nye Matricul for saa vidt angaaende det gamle og nye Matriculs Hartkorn i Klintrup Bye, Røgen Sogn, Sobyegaards Gods, under Grevskabet Frijsenborg i Skanderborg Amt, Gjern Herred.

Matr. Ejeren Brugeren det gl. Matr. Hartk. det nye Matr. Hartk.

No.

			Upriviligeret		Upriviligeret	
			Ager og Eng	Skovskyl	Ager og Eng	Skovskyl
			Tdr Skp Fdk Alb			
1	Sobyegds gods	Mads Christensen	2.4.1.2	0.0.0.1	1.7.1.½	0
2	-	Poul Jespersen	2.4.1.2	1	1.7.1.¾	0
3	-	Morten Andersen	4.5.3.0		5.0.2.1¼	
11	Skannerup Sogns Kirke	Besidderen af Grev- skabet Frijsenborg ved M. Andersen				
42			0.1.0.2	2	0.0.3.½	2 Fredskov.
13	Sobyegds gods	Ejeren				
14	Grevsk. Frijbrg og Ejerne af Matr. No. 4, 5a 5b, 6a og 6b	Brugerne af Matr. No 1, 2, 3, 4, 5a, 5b, 6a og 6b	Under No 1,2 3, 4, 5a, 5b, 6a og 6b		(Forholdsvis efter det gl. Hartkorn)	
15	Sobyegds gods	Brugerne af Matr. No 1 og 2	Under No 1 og 2		0.0.1.2¼ (Ligestor 0.6.3.0)	
			Tilsammen	9.7.1.1¼	2	

Saaledes overensstemmende med den her værende Matriculs Udskrivt, attesteres

Sobyegaard den 8. August 1846

Forsaavidt at Justitsraaden i Skanderborg maatte tilspørge Mændene om hvorvidt der gives Fællesjorder i Klintrup videre end anført i Extracten, da har de herved at gøre opmærksom paa en Mose grændsende til Lyngbye Mark, i hvilken enhver af Mændene i Klintrup er tildeelt sin Anpart til Tørveskjær, og hvis Hartkorn formodentlig hviler paa Peder Andersen, som har Græsningen i mosen.

For min Part ønskede jeg meget at fælleds Heden af Hartkorn 1 Skp 2¼ Alb ved denne Leilighed maatte udskiftes paa Rentekammerets Foranstaltning.

Om hvorvidt Mads og Poul maatte ønske at faae deres Udmarkslodder udskiftet, derom maae deres Erklæring indhentes.

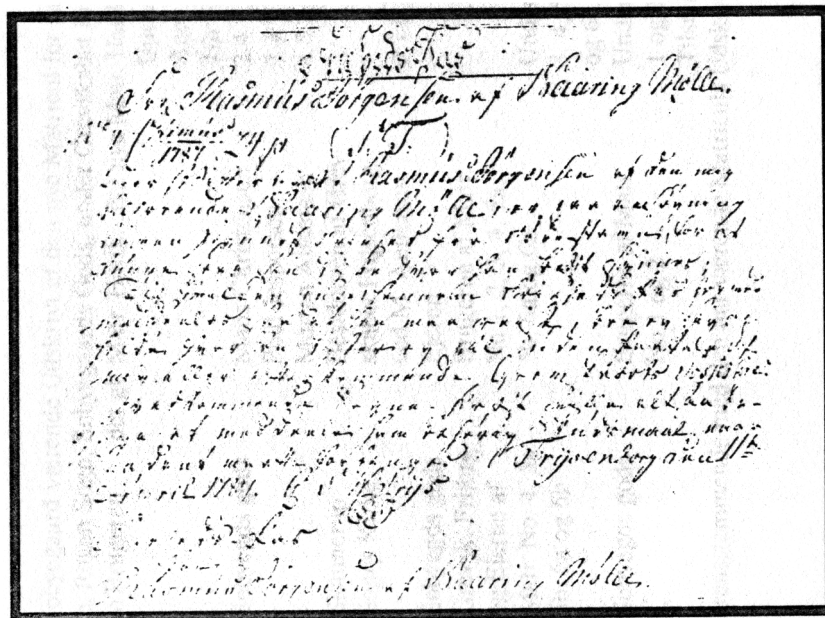
Denne Erklæring er med Mads Christensens bedste Villie om det kan tillades at fælleset kan ophæves.

Sobyegaard 8. Aug. 1846

Fællesskabets ophævelse i Klintrup og Røgen - Udskiftningen 1780-1785

Af: Niels Haurum

Når der tales om de store landboreformer for 200 år siden, nævnes gerne i første række stavnsbåndets løsning som den vigtigste. Bortset fra godsejerens ret til at bestemme, hvilke karle der skulle springe soldat, var stavnsbåndet sikkert ikke særligt tyngende på Hammelegnen. Grevskabet Frijsenborgs besiddelser var så udstrakte, at det vel iøvrigt lille bebov, der var for flytning, kunne opfyldes indenfor grevskabets område. Hvis endelig rejselysten var større, kunne man søge og, hvis greven var villig dertil, få udstedt et såkaldt frihedspas, der gav ret til uhindret opbold, hvor man lystede.

Frihedspas udstedt 11.4.1787 af Christine Sophie Wedel Frijs for Rasmus Jorgensen af Norring Molle, der er forundt frihed fra jodestavnen for at søge sig sin lykke, hvor han bedst synes.

Hoveriet var en meget større gene og vel også fæstevæsenet, der først senere blev afskaffet.

Fællesskabets ophævelse og landsbyernes udskiftoing, der var indledt en del år forinden, fik en meget stor betydning for fremskridt indenfor landbruget. Den største omvæltning, men også grundlag for den største udvikling i dansk landbrugs historie.

Fællesskabet var ikke et fællesskab i ejendomsforhold eller fællesskab om afgrødernes dyrkning eller brug, og kan slet ikke sammenlignes med en kolkhose eller en kibbutz. Hver jordbruger i landsbyen havde sine bestemte agre, som hørte til hans ejendom, og som han måtte dyrke og tage afgrøden af. For at hver mand skulle have del i alle byens forskellige slags jorder, lå disse agre spredte ud over hele bymarken. Det var oftest lange og smalle agre med en plovfure som skel til nabomandens ager. Derfor var det nødvendigt, at alle havde samme afgrøde, og at alle begyndte plojning, såning og høst på samme tid. Der var ingen mulighed for den enkeltes initiativ, og der var også et stort tidsspilde, da en gård som regel havde sin jord på langt over 50 forskellige steder.

Denne inddeling af jorden var enerådende i østjyllands landsbyer og meget gammel. Nogle mener, at den stammer helt fra jernalderens bonde-samfund, hvor man, når et nyt stykke land opdyrkedes, delte det imellem sig.

Virkeligt fællesskab havde man ofte i moser og småskove samt altid i landsbyens overdrev, den uopdyrkede del af byens tilliggende. Her gik kreaturerne på græs vogtet af landsbyens fælleshyrde og efter høst også på stubmarkerne.

Statsmagten fandt efterhånden ud af, at en udskiftning, så hver mand fik sin jord samlet på eet sted, måtte være gavnlig, især da der samtidig blev en stigende afsætningsmulighed for landbrugsvarer i udlandet. En landbokommission blev nedsat i 1757, og forordninger udsendtes i 1758-60 om udskiftning og indhegning af overdrev, hvor flere landsbyer var lodtagere. I 1776 og 1781 kom der forordninger, hvor det bestemtes, at hvis blot een lodsejer - ikke een fæster - i en by forlangte sin jord udskiftet, skulle de øvrige deltage i omkostninger og indhegning. Så skulle landsbyens jord opmåles, boniteres, kortlægges og endelig fordeles på den mest praktiske måde.

I Landsarkivet i Viborg findes to pakker dokumenter, der giver en interessant beskrivelse af udskiftningen i Klintrup og Røgen.

Røgen by fik eine agermarker udskiftet i 1780 under ledelse af en landinspektør, der hed Ole Munch; men måtte i 1785 have hjælp af en landvæsenskommission for også at få heden eller overdrevet delt. Ved fællesskabets ophævelse i Kl intrup i 1781 var også indkaldt til et „Landvæsens Commissions Møde“ efter forlangende af største lodsejer, som var greven på Frijsenborg. Grev Erhard Wedel Frijs havde i 1778 købt Søbygaard og dets underliggende bøndergods ved dødsboauktionen efter justitsråd de Lichtenberg, Bidstrup, der havde erhvervet gården ved ryttergodsauktionen 1767. Søbygaard kom først direkte under grevskabet Frijsenborg i 1802. Grev Wedel Frijs havde en godsforvalter til at lede Søbygaard. Hans navn var A. Hiort. Der var flere godsforvaltere på andre dele af grevskabet, og over dem alle var af greven ansat en overinspektør, Niels Hutfelt Bagge, der boede på Frijsendal. I Klintrup ejede Søbygaard 3 bortfæstede gårde, 2 andre gårde var beboede af selvejere, og den sidste tilhørte - var beneficeret - 3 præster i Randers, som havde en fæster, Peder Jensen til at drive den. Desuden var der noget kirkejord tilhørende præsteembedet i Røgen.

31. juli 1781 skriver så godsforvalter Hiort et brev til amtskontoret i Skanderborg, hvor han anmoder den høj og velbårne hr. kammerherre og amtmænd von Bülow om at indkalde til et åstedsmøde i Klintrup for at få delt jorden mellem de forskellige ejere, og for samtidig at få afgjort en sag om et omtvistet skel mellem Klintrup og Sorring bys jorder. Amtmanden svarer samme dag ved sin fuldmægtig, R. Lauritzen med en indkaldelse til et møde mandagen den 6. august. Denne indkaldelse skal de største lodsejere bekendtgøre for enhver vedkommende og derefter påtegne og indlevere til kommissionen, desuden skal de „bebagelig besørge at til frie befordring for Amtmanden og Landvæsens Commissarierne udreedes trenede bespændte Vogne til Tour og Retour, som kunde møde heri Schanderborg aftenen tilforn ved Sængetiid, for den paafølgende Morgen, ved Soelens opgang at giøre befordring til Klintrup og igjen tilbage“.

Nederst på indkaldelsen bekræftes, at den er bekjentgiort på Kalbygaard ved Jacob Rosborg, der som lodsejer i Sorring var involveret i skelsagen, foreviist i Røgen præstegård hos provst Grønbech og forkyndet for de to selvejere, Rasmus Rasmussen og Michel Povelsen.

Fra provst Wedege i Randers foreligger et brev af 2. august, der på medinteressenters og egne vegne beklager, at åstedet er Randers så langt fra-liggende, at det ikke er dem muligt at møde, men de overlader til de fremmødte i deres bekendte retsindighed at behandle delingen således, at de nuværende og efterkommende præster i Randers kan være skadesløse, og at beboeren af den beneficerede ejendom ikke skal have noget at klage over.

Anno 1781 den 6. august blev så åstedsforsretningen foretaget „Punkt 1 var det omstridte skel mellem Sorring og Klintrup. Her var man blevet enige, og sagen blev blot approberet af Kommissionen.

Forinden havde landinspektøren, der også her var Ole Munch, opmålt al jorden og sammen med et par uvildige mænd takseret Klintrups marker, eng, agre, krat, tørveskær og græsning. Denne taksationsforsretning blev som Punkt 2 godkendt og underskrevet.

Under punkt 3 „blev ventileret eet Mark Skiæls Dispuud“ mellem Klintrup og hr. provsten i Røgen, men siden provst Grønbech med hans skel sorterer under den skedte opmåling i Røgen, må han holde sig det i Røgen satte skel efterrettelig. Samtidig påtog sig hr. OberInspecteur Bagge, som naturlig vil tilfalde Hundskov, at modtage samme sag og senere at afgøre den med provsten.

Punkt 4 omhandlede udskiftningen af heden eller overdrevet. Her var alle jordbrugere enige om underdanig og ærbødigt at bede „den raisonnable og veltænkende Commission“, om at blive fri for delingen heraf, da de ikke på anden måde kunne få „underholdning for deres smaae Creatur under en samlet Hyrde“, og det ville blive deres ruin, hvis de hver især skulle indhegne deres lodder, endvidere befalede forordningens § 15 ikke absolut separat deling af overdrevet, uden det af lodsejerne forlangtes. De slap da også for den uønskede deling.

Sidste punkt var den omstændige redegørelse for delingsplanen for agermarken, engen og skoven. Her omtales beliggenheden af hver gårds nye jordareal med nævnelse af mange af de gamle marknavne. Et eksempel: „Soebyegaards andre Toe Bonder tillægges Balms Agre og Brendals Eng. og alt det som alle 3 desforuden tilkommer, skal de tage paa Skiødsberg Heede, Ulhoy Agre, Kroget og Hviid Agre“. Røgen kirkejord lægges ved Oustrupvej i de øverste ender af Taus Agre, og deri skal ingen eng findes.

Fordelingsplanens underskrifter 1780. De to selvejere og tre af bønderne underskriver ved at tegne deres forbogstaver.

og det er på et let tilgængeligt sted, „hvorfor hans Paastand om Deelagtighed i Eng, ei kand ansees grundet“. Også her var provst Gronbech ude om sig for at forbedre præstegårdens forhold men denne var jo også den største del af præsteembedets løn.

Til sidst fordeltes torvejorden i Lyngdal Moos og Klintrup Torre Moos, og efter at alle havde underskrevet, var åstedsforretningen slut.

Rogen blev som omtalt udskiftet i 1780, den 24. januar. Her er delingsplanen bevaret, idet den er bilag i landvæsenssagen 5 år senere. Der er også i denne en mængde oplysninger om gamle marknavne, gårdenes numre og navne på brugere og ejere. Det ser ud til, at provst Gronbech har fået ombyttet sin annexgård i Sporup med en gård i Rogen, så han selv kunne drive den sammen med præstegården. Denne annexgård har sikkert tidligere ligget i Farre by, der fik sin jord, hvortil også Sporups jord horte, opmålt 1776 og udskiftet i 1780.

Der var i Rogen 12 gårde, hvoraf 2 var selvejergårde, 2 tilhørte provsten (præstegd. og annexgd.), de resterende 8 hørte under Søbygaard. Desuden var der 2 husmænd med jord og degnen, der havde en kålhøve og et lille stykke jord, samt præstegårdens enkesæde, der havde en tilliggende toft. Et par eksempler på jordtildelingen: „Resten af Nord Marken tillægges Selvejerne Lars Jørgensen Diur og Lars Andersen saavelsom i Væster Marken Bierre-Krogs Agre, Krog Agre, Knudsens Kaalgaard, Brend Agre og deres tilhørende havde Tofter ved Gaardene. - Videre tillægges endnu Lemmedahl, Rindkiers Agre og Hundskou Kield Agre“.

„Præstegaarden, No 1, tillægges ald sin Jord samlet saavel for Præstegaarden som Annexgaarden, Hartkorn 8 tdr 7 skp 1 alb, Nemlig Domp Agre etc. i Lille Vang, og Resten i Lang Vang, samt Esk Agre, Rogen Knold og om meere tilkommer paa Moes Agre; Ligeledes udsættes paa Gaden til Hauge Plads for Præstegaarden fra hiørnet af Gaarden til midt ud for Dammen een lige Linie saaledes, at Præstegaarden kand indhegne samme uden at betage eller fornærme Byens almindelige Vanding“. „Leergrave er der nok af paa Byens almindelig Gade til fornøden Brug, som herved for Fremtiden til Fælleds Afbetiening Reserveres“.

Som bilag findes også en skrivelse af 9. juni 1780 fra provst Gronbech, der oplyser, at efter han har fået nogle indrømmelser til fordel for sine gårde, så er han i alle måder fornøjet med planen. Men ret hurtigt kom det til uoverensstemmelser mellem ham og bymændene.

16. juni 1785 sender godsforvalter Hiort et brev til „Høy-Velbaarne Hr. Hans Lowenhielm von Bülow, Ridder, Deres Kongelige Majestæts Højbestalter, Cammerherre og Amtmand over Skanderborg og Aakier Amter.“ og beder om nedsættelse af en landkommission, da Rogen byes beboere attrår deres fælleshede udskiftet af fællesskab.

Ved åstedsmodet i Rogen den 4. juli var de forskellige parter modt op. Forst fremlagde landinspektør Munch beboernes forrige forening fra året 1780 hvoraf fremgik, at hedejorden stedse for eftertiden skulle blive i fællig.

Overinspektør Bagge påstod, at da sognepræsten hr. provst Gronbech efter øvrige beboeres sigende ikke har holdt sig samme plan efterrettelig, så måtte provstens og de to selvejeres parter skilles fra og tildeles dem.

Provst Grønbech erklærede, at han var vel fornøjet med fællesskab i Rogenheden og bad om, at foreningen måtte vedblive.

Bagge trådte nu frem og forklarede, at første år efter udskiftningen besatte hr. provsten fællesgræsningen med mere end dobbelt så mange kreaturer, som han efter hartkorn kunne tilkomme. Man var da nødt til ved uvildige mænds hjælp at lade græsningen taksere og „gøre græsjevning“, hvorefter provsten det år afskaffede de for mange havde kreaturer. Men siden har hr. provsten igen continueret med at ville have lige så mange på græs, som han fandt for godt, og deriblandt sådan store slags, som bymændenes mindre kreaturer ikke engang uden skade kunne være imellem, ja han har faktisk bemærkt sig halvdelen af græsningen uden at give eller tilbyde erstatning. Også i år har provst Grønbech indtil St.Hansdag haft 22 stq fækehøveder foruden sine får på fælleden og siden 26-28 stgq. mod byens ikke over 150 stq får. Endvidere har provsten selv en gang begæret fællesskabet i udmarken udbyttet, i et brev som Ober Inspecteuren just ikke havde ved hånden.

Provst Grønbech svarede på ovenanførte, at da han nødvendigvis måtte holde hiord-hyrde allene på fælleden, kunne der måske nogle få flere kreaturer følge hjorden, end bønderne ville tillade, men så snart de ville gøre påtale, så var han såvel i stand som villig til enten at afskaffe dem eller betale for græsningen.

Bagge havde ikke mere at tilføje, men belærte lige provsten om, at man burde selv tilbyde at betale, hvis man af andres uden lovlig ret ville have uden just at tie, fordi fattigere måske tier mod deres ret.

Kommissionen eragtede derefter, at i følge forordningen og forestående påstande kunne det ikke andet være, end at der jo måtte skrides til fællesskabets afskaffelse efter landinspektør Munchs plan.

Denne plan blev forelagt, men provsten protesterede og klagede over, at han fik sine lodder på 4 a 5 forskellige steder og det i mere end fire verdenshjørner!

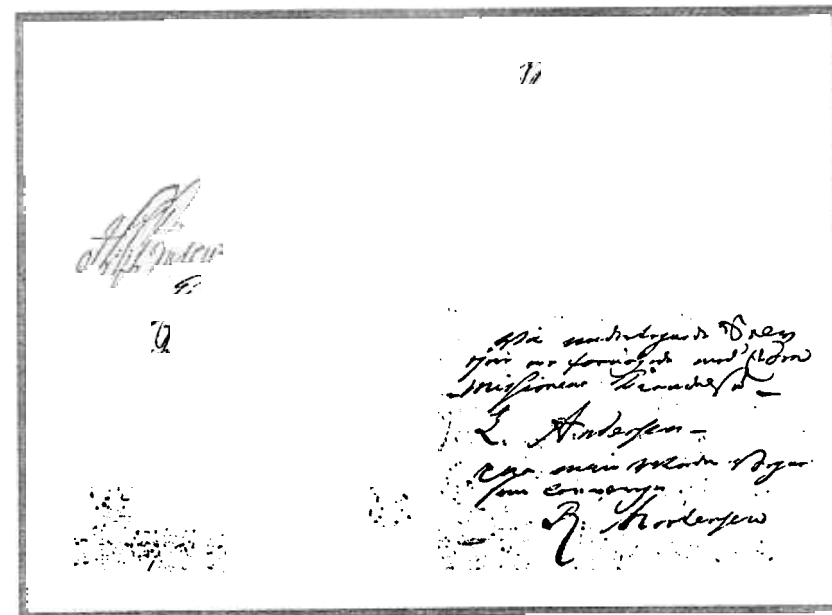
Denne udtalelse gik landinspektorens ære for nær. I en lang redegørelse forklarer han om tildelingen af hver gårds ager- og englodder, der alle er samlede på et sted til hver gård. Grunden til hr. provstens 4 a 5 lodder er, at denne jo ejer både præstegården og annexgården og kirkejorden. End-

videre fremlægger han provst Grønbechs erklæring fra 1780, hvori denne har erklæret sig fornøjet, og forlanger dokumentet indlemmet i akterne.

Kommissionen slutter nu sagen ved at afgøre, at Røgens hede jord udskiftes efter landinspektør Munchs plan. Ved underskrivelsen af protokollet tvinges provsten til at skrive under. Der står: Efter ordre underskrevet GRØNBECH som må og vente sig fornøjet -.

Når det regner på præsten, plejer det at dryppe lidt på degnen - Grønbech har sikkert følt det som et tordenvejr - man når lige at få med, at degnen Lund udlægges 2 tdr. land til græsning for en ko på et for ham belejligt sted nær ved byen på Røddiche-faldet. Han har hidindtil som en villighed kun haft græsning for 4-6 får.

Andreas Jensen Grønbech var præstesøn fra Roslev, født 1715, student fra Viborg 1732 og tog teologisk embedseksamen 1736. I 1745 kom han til Rogen som medhjælper hos sin farbroder, Søren Ottesen Grønbech og

Underskrifterne i protokollen 1785. Det er provst Grønbechs påtvungne underskrift nederst til venstre.

blev præst efter ham 1748. 1770 blev han udnævnt til provst. Han tog sin afsked 1796 og døde i 1799. Farbroderen, Søren Ottesen Grønbech blev præst i Røgen - Sporup i 1691 og provst fra 1713.

Disse to var altså Præster her i 105 år tilsammen og har sikkert ikke undgået at sætte deres præg på de to sogne. Biskop Peder Hygum, der var på visitats i Røgen i 1740, skriver om Søren Ottesen Grønbech, at han er en af de ældste i stiftet (han var født 1667), dog forretter han selv endnu sit embede nogenlunde.

I 1747 skriver han om Andreas Grønbech: Den unge mand prædikede heel grundig og opbyggelig med stor veltalenhed og færdighed; thi han, foruden andre tilstrækkelige studeringer, har en dyb indsigt i den sande troens lærdom og taler deraf, som han bør at tale.

Landsbykongen Laurids Fog

I årsskriftet 1993 var der en artikel, som vi kaldte:

Mere om Landsbykongen Laurids Fog

Beklageligvis havde vi ikke fået navnet på forfatteren med. Artiklen var skrevet af: Jens Mandrup Frandsen, Viborg. Med utrættelig hjælpsomhed har han fundet endnu en tilføjelse.

I Lading kirkebog 1662, den 12. Octobris bleff Lauridtzen Lauridtzen Fog aff Farre ock Karen (Christen Guldsmids Datter) på Lyngballe sammen Wiet.

Skomager Kristian Pedersen

Af: Karen Warming, Farre

*Skomager Kristian Pedersen f. 3./6. 1872 - d. 9./3. 1952
Karoline f. Lassen f. 21./7. 1879 d. 18./10. 1970*

Skomager Kristian Pedersen var en kendt og afholdt person i Farre. Som en ældre mand udtrykker det, så var han jo nærmest en hel bette konge her i byen.

Han var med i skolekommissionen i mange år. Medlem af menighedsrådet, og medlem af sognerådet i 1925 valgt af socialdemokratiet.

Han havde sin forretning og værksted på Gl. Skanderborgvej 68. Bygningen der var bindingsværk med stråtag, havde tidligere været forsamlingshus, formentlig det første i Farre, hvor der blev holdt „Liegstow“ (som vel nok skal oversættes til fornøjelig sammenkomst.) Huset blev ombygget i 1895, af materialer fra det gamle stuehus på Kulbjerggården.

Da Kristian Pedersen var færdig med skolen, kom han i lære hos en skomager i Hadsten. Der var han, til han skulle ind som soldat. Han ville

gerne have fortsat ved militæret; men da hans far døde, rejste han hjem til Farre igen, for at støtte sin moder. Han købte huset „i Gyden“, hvor han indrettede værksted, og senere forretning, hvor han også solgte „fabriksko“ - det udtryk kan man vist godt bruge, for han var en meget dygtig skomager. Han syede mange sko til dårlige eller handikappede fødder.

Han hjalp sin moder, med at få solgt den ejendom, som hun nu sad alene på, hvorefter hun flyttede ind i en lejlighed hos karetmager Frants Jensen, Gl. Skanderborgvej 114.

Kristian Pedersen blev født d. 3. juni 1872 på Farre Hede. Han døde en aften, da han sad og spillede kort hos sin nabo Bødker Rickardt Johansen, d. 9. marts 1952.

Han var søn af husmand Gregers Pedersen f. i Ikast 1831 og Ane Kristensen, f. i Dallerup 1841. De flyttede til sognet i 1870. De havde foruden Kristian tre sønner. Peder f. i Dallerup 1865, Anton f. i Farre Hede 1874 og Søren f. 1877. På arkivet i Farre ligger Sørenskudsmålsbog.

Kristian Pedersen var gift med Karoline Karlsen, f. på Farre Mark d. 21. juli 1879. Hun var datter af Søren Karlsen f. 2./10. 1840 og Dorthea Marie Lassen f. 6./5. 1844.

I kirkebogen står der: 21. april 1871 blev ungkarl, snedker, boelsmand Søren Karlsen af Farre mark 30½ år og pige Dorthea Marie Lassen f. i Brabrand, af Farre Hede, 22 år, copulerede i Sporup Kirke.

De boede på ejendommen, kaldet „Ungdomslyst“ matr. 21c Farrevej 139. De fik børnene Else Marie f. 4./11. 1873 - Karl f. 12./1. 1875 d. 1879 - Søren f. 30.5.1876 - Mikkel f. 6./5. 1877 - Anne Marie f. 9./6. 1878 - Karoline og Søren Peter f. 1884.

Søren Karlsen byggede senere hus på Vandværksvej 5 i Farre, og boede der til sin død. Da han havde afhændet ejendommen, begyndte han at gå ud som skaffer, når folk skulle have større gilder.

Kristian Pedersen og Karoline Karlsen blev gift i 1902. De fik 7 børn. Den ældste var Georg, så kom Dorthea, Anna, Lilly, Ina, Margrethe. Søren Karl og Lilly.

Georg kom i lære hos murermester Martin Christensen, Farre. Da han var udlært fik han arbejde i Silkeborg, og blev efter nogle år selvstændig murermester i Skullelev.

Dorte var tjenestepige, bl.a. på „Brunbjerg“

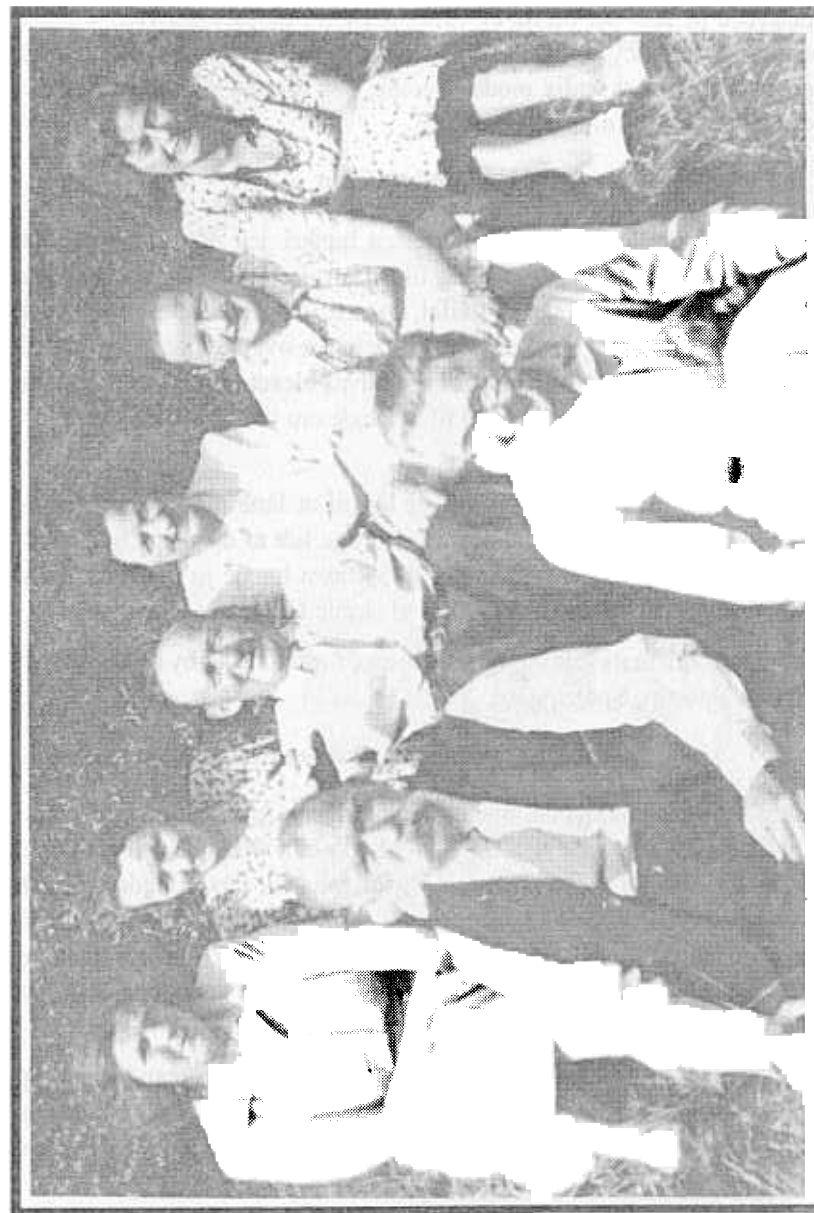
Anna kom til P. Jensen „Krogdal“ ude på „Måevejen“ Nu Havdalsvej 20.

Margrethe f. 20.-12. 1910 i Farre fortæller selv om sin barndom:

Vi blev meget strengt opdraget derhjemme. Vores mor havde let ved at løfte hånden og somme tider tæppebankeren. Men når vi havde fået sådan en omgang sagde hun: Nu går du ikke ned og siger det til far, og det gjorde jeg heller ikke. Far derimod lagde aldrig hånd på os, han behøvede bare at se på os, så vidste vi, hvad han mente, så ham havde vi tillid til. Men vi måtte ikke forlade haven, ikke noget med at gå om og sidde på fortrappen, eller bare stå ved gavlen. Jeg husker far havde fået et læs sand hjem, det lå netop ved den ene gavl, og det var jo fristende at gå om og lege der, men det gjorde jeg kun en gang! - Bødkeren, som boede ved siden af, havde to børn, og de havde en masse legetøj og gynger. Det måtte vi nøjes med at se på gennem hækken. Selvfølgelig sneg vi os til at kigge på, hvad der skete på vejen. Det var især spændende, når der var marked i Hammel, for så kom folk jo trækkende med deres heste og kreaturer. Og der kom omrejsende cirkus og sigøjnere med deres heste og vogne læsset med alverdens ting og sager. Og så kom der af og til en bil, det var spændende. Engang holdt der en udenfor huset, det måtte vi altså se, men da den startede, for vi om i haven, for det larmede jo forfærdeligt!

Da jeg gik i skole, hvilket jeg ikke fik meget ud af, var jeg efter skoletid barnepige hos Petrea og Jens Jacob Pedersen. Det var jeg meget glad for, men jeg var meget spinkel, så min ryg tog skade af at gå og løfte på børnene. Men det var et dejligt fristed for mig. Om sommeren tog vi en sidefjæl af en kas-vogn og hængte op i to reb henne i laden, som gynges. Der kunne vi jo sidde allesammen. Men jeg havde ingen veninder, for vi måtte jo ikke komme sammen med nogen. Der var dog en undtagelse, for i huset ved siden af, der boede min gudmoder Inge Marie Poulsen. Hun havde et barnebarn i Århus, og når hun var på besøg, måtte jeg lege med hende.

Ja, vi var meget isolerede. Derhjemme blev der ikke talt med os, men til os. Men en ting var sikkert, jeg skulle have mig noget ordentligt undertøj, for jeg havde jo kun en hjemmesyet særk. Så da jeg fik min første løn, som jeg selv kunne disponere over, var jeg ikke i tvivl, der skulle købes undertøj.

Skomager Pedersens børn i bageste række fra venstre: Dorte, Anna, Georg, Margrethe, Edna, Lilly.

Mor syede jo selv det meste af vores undertøj og fars skjorter. Engang imellem fik hun dog hjælp af en sypige fra Voldby, Cecilie hed hun. Da jeg senere i mit voksenliv mødte Cecilie, var hun en stakkels forstyrret kvinde, der skulle køres på en anstalt.

Min konfirmation

Margrethe fortæller videre: Selve festen husker jeg ikke, men der har sikkert været mange gæster, for jeg fik en utrolig masse gaver. Jeg fik to guldsmykker, sølv kniv, ske og gaffel, en vase, fine hvide pynteforklæder, mange penge og telegrammer. Jeg var ganske overvældet. Men jeg fik ingen ny kjole, jeg fik Annas, for hun var jo blevet konfirmeret året før mig. Men jeg fik et nyt silkebånd til at binde om livet, med en stor sløjfe bagpå.

Dagen efter min konfirmation fik jeg lov til at låne min mors cykel og køre til Hammel. Jeg fik også lov til at bruge lidt af de penge, jeg havde fået. For dem købte jeg en hårbørste. Vi børn havde jo ingen cykel, vi måtte altid gå. Vi måtte også gå, når vi skulle til præst i Røgen.

Efter min konfirmation kom jeg ud at tjene, først til Lyngby og derefter til P. Rask i Sporup, Sporupgård.

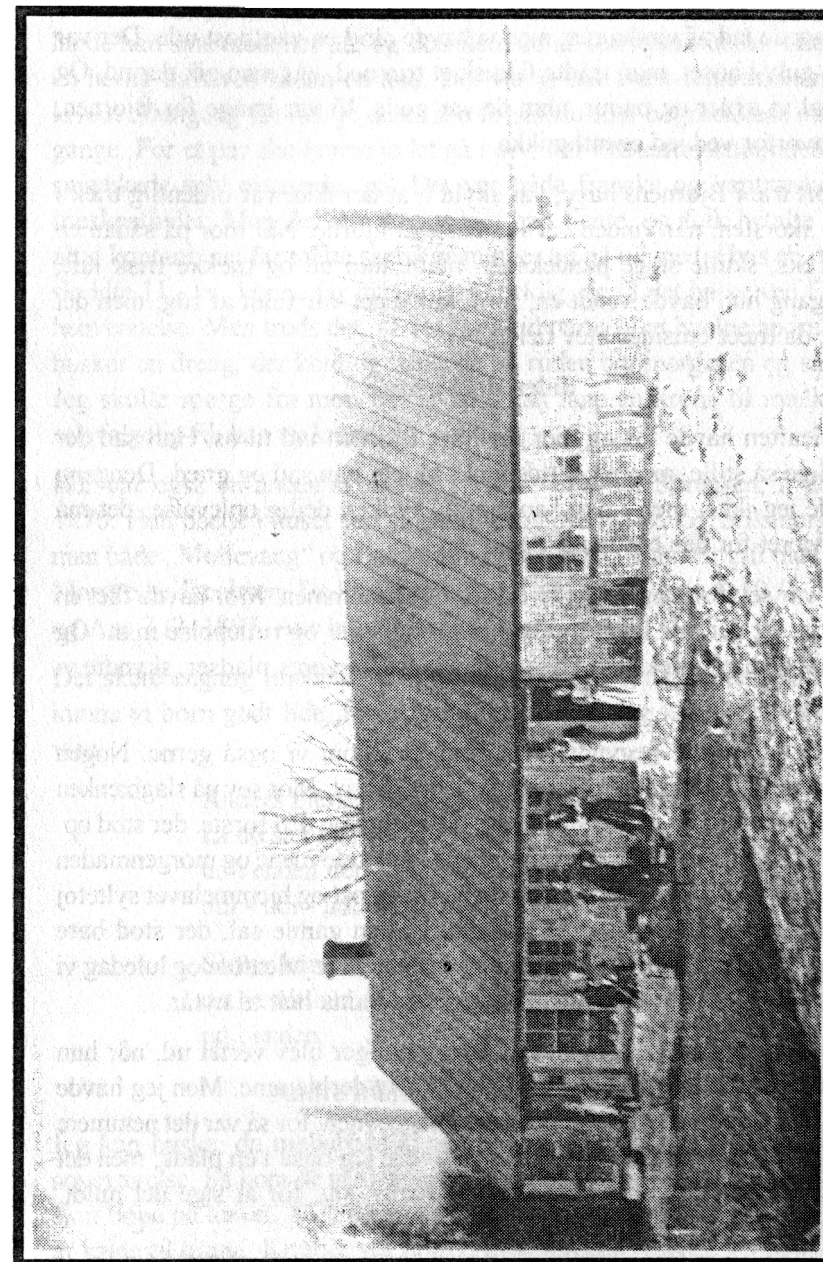
Fagforening for Landarbejdere

Far var et meget udadvendt menneske, og mange kom ind på værkstedet for at få en sludder. Hvis nogen var i nød, var han altid villig til at hjælpe. Således var han med til at stifte en fagforening for landarbejdere, for de fik jo en ussel løn. Far fortalte, at de skulle starte ved 4-5 tiden om morgenen, og blive ved til langt ud på aftenen. De fik 2,- kr. om ugen, og det kunne lige slå til til et 8 punds rugbrød. Der var mange af dem, der havde en stor børneflokk, så det forslog jo ikke meget.

Men det kom der hurtigt en reaktion på. Der var en gårdmand i Lyngby, der hed Spanner. Han skrev et stykke i avisen, hvor han sagde: Skomager bliv ved din læst. For sådan en fagforening resulterede jo i, at bønderne måtte til at give arbejderne mere i løn.

Bjørnens hus

Hans navn var Niels Kristian Bjørn. Der var en særlig mystik om det hus, der lå derinde med sit stråtag og små bitte vinduer, godt beskyttet af et

Skomager Pedersen med familie foran forretningen i Gyden

plankeværk og store træer. Når ingen så det, kravlede vi over plankeværket, og kiggede ind af vinduerne; men vi havde altid en vagtpost ude. Der var ingen gulv i huset, man trådte faktisk et trin ned, når man gik derind. Og så stjal vi æbler og pærer, uhm de var gode. Vi var bange for Bjørnen, men hvorfor ved jeg egentlig ikke.

Et stort træ i Bjørnens have, var skyld i, at der ikke var ordentlig træk i vores skorsten, når vinden var i et bestemt hjørne. Når mor på sådan en dag f.eks. skulle stege pandekager, måtte hun ud og trække frisk luft, hver gang hun havde vendt en, fordi køkkenet var fuldt af røg; men det hjalp, da træet omsider blev fældet.

Julen derhjemme

En juleaften havde far og mor inviteret Bjørnen ind til os. Han sad der bare lige så stille, men på et tidspunkt så jeg, han sad og græd. Dengang fattede jeg ikke, men i dag kan jeg se, hvilken dejlig oplevelse, det må have været for den ensomme mand.

Julen var selvfølgelig en dejlig tid for os allesammen. Mor havde fået en julegris, og der var lavet medisterpølse og sylte og rullepølse m.m. Og hun havde bagt julekager. Hvis vi havde fri fra vores pladser, skyndte vi os hjem.

Senere, da vi selv begyndte at stifte hjem, kom vi også gerne. Nogen gange var vi 30. Så sov vi alle mulige steder i huset. Mor sov på slagbænken i køkkenet, hun var jo den sidste, der gik i seng, og den første, der stod op. Når vi andre så kom op, havde mor fyret i kakkelovnene og morgenmaden parat. Der var både rullepølse og leverpostej, ost og hjemmelavet syltetøj på morgenbordet. Der var jo god plads i den gamle sal, der stod bare rullen og et par klædeskabe. Men det var ikke bare juleaften og luledag vi var der. Nej, det var hele julen, nogen blev endda helt til nytår.

Mor var meget dygtig i køkkenet; men vi unger blev verftet ud, når hun lavede mad, så det fik vi aldrig rigtigt prøvet derhjemme. Men jeg havde da set, at hun om aftenen lagde træ ind i bageovnen, for så var det nemmere at tænde op med om morgenen. Det prøvede jeg også i en plads; men det gjorde jeg kun en gang. For det brød konen sig, for at sige det mildt, bestemt ikke om.

Fars arbejde

Ja det var jo hverdag for os, ikke noget særligt. Dog en ting syntes jeg va-

rart at overvære. Det var når han havde fået en hel oksehud hjem. Så lagde han sine modeller på, og skar dem ud af det stykke læder. Der var en herlig duft ved sådan en hud. Det var jo nok mest reparationer, far lavede. Dengang fik folk jo deres sko forsåede eller bagflækkede mange gange. For et par sko kunne jo let gå i arv. Far købte træskobundene og smækkede selv overlæder på. Det var både franske og kaptræsko og træskostøvler. Men det var ikke meget han tjente, og folk betalte ikke altid kontant, nej far måtte skrive regninger og gå ud med. Hvis en mand skyldte 11,- kr., kunne far måske være heldig, og få det halve ved første henvendelse. Men trods det, så var far altid parat til at hjælpe andre. Jeg husker en dreng, der kom og bankede på ruden om morgenen og sagde: Jeg skulle spørge fra mor, om vi ikke kan låne en krone til mælk, og selvfølgelig fik han en krone.

Der var også en anden skomager i Farre, Enevold Sørensen, f. 28./4. 1870. Han boede i huset ved siden af „Møllevang“ på Gl. Silkeborgvej; men både „Møllevang“ og Enevolds hus er nu væk. Han var gift med Ane Margrethe Jacobsen. De havde to børn, Niels Rasmussen f. 10./1. 1898 og Ane 7./2. 1897. Ane blev gift med Georg Zachø.

Det skete engang imellem, at Enevold var nede for at hjælpe far. Det kunne vi børn godt lide, for så sang han for os. Jeg kan især huske en vise:

Anders Piersen han saae te si kuen en daw,
ka do sæt mæ en lap po mi bovsebag,
ud i enden der - ud i enden der,
udi - udi - udi enden der.

Så tav hans kuen da et pindsvinskind,
det vendt hun så mæ piggen ind,
ud i enden

Andre minder fra min barndom

Jeg kan huske, da møbelfabrikken brændte. Det kunne vi se fra vores soveværelse. Så kom de med den gamle håndtrukne sprøjte, som stod i et skur oppe på torvet. Men foran gik Kramer og truttede i sin trompet, for at kalde til brand. Kramer var murer, men spillede til bal i sin fritid.

Og så kan jeg huske, når vi en stille vinteraften gik op for at besøge vores bedstefar. Det var mørkt, men sneen lyste op, og der stod røg op fra alle

skorstenene. Så sad vi der i bedstefars lille stue og spillede ludo, og vi fik lov til at gå op på loftet og hente æbler. Bedstefar var jo udlært snedker, så han lavede selv møbler. Der er endnu nogle gamle fint udskårne stole i familiens eje.

Vores bedstemor, som jo også var enke, fik sin varme mad hver dag. Det vil sige, mor lavede den, og Georg og Dorthea gik op til hende med den.

Min mor var enke i 18 år, men det klarede hun fint. Hun ordnede selv alt både ude og inde. Hvis taget var utæt, har nogle af hendes naboer fortalt, kravlede hun da bare op og ordnede det. Da vi var hjemme for at fejre hendes 80 års fødselsdag, var der ikke rigtig træk i skorstenen, da vi skulle lave mad. Ja, sagde mor, så ved jeg godt, hvad der er galt, det er allikerne igen! Og så gik hun op på loftet. Der stod et gammelt vakkelvornet bord, oven på det en lige så ringe stol og oven på stolen en trækasse. For vi havde set os om, stod mor der oppe, hev renselågen af skorstenen, og hev en masse grene ud, ja det var allikerne, der havde været der!

Sådan var mor, hun klarede selv det hele. Men da hun nærmede sig de 90 år, var hun ved at være træt. Men hun havde nogle år forinden fået kontakt til Herning museum. De var meget interesserede i fars værksted, som havde stået urørt siden hans død. Og det er jo dejligt, at det er bevaret. Museet var også interesseret i mange andre ting, som mor havde gemt, for hun smed jo ikke noget væk.

Margrethe Hornfelt siger, det er godt at hele skomagerens værksted er bevaret; men det kan jo aldrig blive det samme, som da han selv sad der i sin stol.

Selv om det er 50 år siden, jeg som barn selv kom der, synes jeg stadig jeg kan fornemme den særlige duft af læder og narvsværte, der mødte mig, når jeg kom ind ad døren i den lille lavloftede butik.

Til venstre for døren var der en reol, som man nærmest kan sammenligne med en tallerkenrække. Der sad træskobunde i alle størrelser. Til højre stod disken, og bag den var der en anden reol til sko. Og lige frem for, var døren ind til værkstedet, og det var der, det var så dejligt, at få lov til at komme ind. Jeg kom der, når jeg blev sendt op med sko til reparation, eller skulle spørge, om nogen var færdige. - Der sad han, skomageren, med sit store karftige overskæg, som han dypede i kaffen, hver gang han tog en slurk, - og så kom underlæben frem og sugede det rent. - Jeg tænkte, hvordan mon det var, at få det i munden! Jeg blev altid hjerteligt

modtaget. Og så sagde han det, som jeg ventede på: Sæt dig ned min pige.

Der var lunt og rart, når der var fyret i den lille kakkelovn. Der sad han med alt indenfor rækkevidde, på sin trebenede taburet. Der stod en tilsvarende taburet, som jeg så måtte sætte mig på. Det var herligt. Når jeg satte mig langt tilbage på det formskårne sæde, så kunne jeg glide ned i hulningen, for sædet var så blankslidt, som det fineste polerede møbel. - Der sad jeg så og betragtede ham, medens han arbejdede og talte hyggeligt om og til hans kanariefugle og undulater.

Det var jo en hel anden verden end den derhjemme på gården. Det var spændende at se, hvordan han skar læderet til, slog små bitte træstifter i eller syede med nål og tråd.

Min far gik altid i basartræsko, og det var kun skomager Pedersen, der kunne lave det rigtige overlæder til ham. Når træet inden i beslaget, der var faste jernringe faldt ud, købte han nye ved skomageren og slog det selv på.

Der foregik mange ting i og ved skomagerens hus. - Der var stoppested for rutebilerne. Han havde et lille flag, han satte ud i hækken, så vidste chaufføren, at han skulle holde. Folk stod så inde i varmen, indtil rutebilen kom, for dengang var den ikke særlig præcis. Nej, for dengang var chaufføren også en slags altmuligmand. Skulle vi have sendt pakker, så afleverede vi dem bare hos skomageren, så sendte han dem med rutebilen. Mange chauffører var også en slags bybud for folk. Hvis en kone skulle have sig et par silkestrømper, fik chaufføren penge med, og så klarede han det. Skulle man have sin cykel med rutebilen, eller sit klædeskab, så tog det jo lidt tid, at få det læsset, så det var ikke nemt, at følge en koreplan.

Laurits Brandt Nielsen, Kobakken, fortæller, at da han var dreng, korte der en olvogn fra bryggeriet i Voldby. Hvis hans far skulle have et anker ol, så kunne han bare sige det til skomageren, så klarede han det, næste gang olvognen kom forbi. Så kunne de jo tage det med hjem næste gang de kom kørende til byen.

Et af de mennesker, der nød godt af skomagerens hjælp, skrev en sang til hans 70 års fødselsdag d. 3. juni 1946, på 16 vers, her er et udpluk:

Mel.: Jeg er havren.

Navnet Pedersen for mig har klan,
thi det står i tanken mangan gang.

manden som bag Danmarks trygge led,
bar sit hjerte på det rette sted.

Altid var hans tanke mild og varm,
altid følte han, hvad fattigt barn
ofte døje må i livets vind,
tåren har han stilnet på min kind.

Hver en gang jeg på hans tærskel stod,
gav han barnehjertet kraft og mod,
thi han vidste i mit barndomsslot,
havde lille mor og jeg det småt.

Bad jeg bøn til ham om hjælp til mor,
lyttet blev der altid til mit ord,
aldrig jeg forgæves til ham kom,
han forstod, når krybben den var tom.

Stod jeg siden i min fødeby,
kunne ind til ham jeg stedse thy,
hente mangt et råd og gode ord,
som da jeg var hjemme hos min mor.

Navnet Pedersen går ej i glem,
thi med guldskrift står det om mit hjem
navnet bliver aldrig visket bort,
det har lyst, når livets sky blev sort.

Det er toner fra en lille dreng,
som engang fandt verden ond og streng,
men trods alt fandt lys og håb igen,
båret fremad af en ærlig ven.

Kilder til denne beretning:

Skomager Pedersens datter Margrethe Hornfeldt, Silkeborg
Samtaler med mange, der kan huske skomageren.
Kirkebøger og folketællingslister.